

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Kabelíková

Vývoj právní úpravy tzv. drogových trestných činů

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 16. 2. 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Kateřina Kabelíková

V Praze dne 16. 02. 2017

Obsah

Obsah.....	3
1. Úvod.....	5
1.1 Problematika drog a tzv. drogových trestných činů	5
1.2 Vymezení pojmů	6
2. Stávající právní úprava v oblasti OPL.....	11
2.1 Mezinárodní právní úprava.....	11
2.2 Evropská právní úprava	13
2.3 Česká právní úprava drogových trestných činů.....	14
2.3.1 Východiska právní úpravy drogových trestných činů dle trestního zákoníku	15
2.3.2. Trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy dle § 283 trestního zákoníku	18
2.3.2.1 Základní skutková podstata dle § 283 odst. 1	18
2.3.2.2 Kvalifikované skutkové podstaty dle § 283 odst. 1 – 4, příprava trestného činu dle odst. 5	21
2.3.3 Trestný čin přechovávání OPL a jedy dle § 284 trestního zákoníku	25
2.3.4 Trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL dle § 285 trestního zákoníku	29
2.3.5 Trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedy dle § 286 trestního zákoníku	35
2.3.6. Trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku	37
2.3.7 Společná ustanovení dle § 289 trestního zákoníku	40
2.3.8 Trestný čin nepřekažení trestného činu dle § 367 trestního zákoníku	41
2.4 Česká právní úprava mimotrestního charakteru	41
3. Množství a rozsah drogy – hledisko pro posouzení závažnosti trestného činu ...	45
3.1 Množství větší než malé	45

3.2 Spotřební držba drogy	50
3.3 Větší, značný a velký rozsah	51
4. Vybraná problematika změn drogové legislativy v uplynulých 5 letech	56
4.1 Obecné novelizace právních předpisů v oblasti OPL.....	56
4.2 Legalizace použití konopí k léčebným účelům	60
4.3 Nález Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12.....	64
5. Závěr.....	67
Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů	70
Seznam zkratek	73
Přílohy	75

1. Úvod

1.1 Problematika drog a tzv. drogových trestných činů

Problematika drogové kriminality je jedním z významných patologických jevů vyskytujících se v soudobé společnosti, s nímž se v menší či větší intenzitě potýkají všechny státy světa, včetně České republiky. Přístupy k jejímu řešení jsou různé, a to jak z hlediska historického vývoje, tak z hlediska postojů jednotlivých států či společností. Odlišnosti lze spatřovat ve stádiu prevence, léčby, represe i kontroly nakládání s drogami. I přes různorodost přístupů však v mezinárodním společenství panuje obecná shoda na nutnosti účinné právní regulace a postihu nakládání s drogami. Je zřejmé, že zneužívání drog nepostihuje jen některé jedince, ale má vážné dopady na celou společnost, pročež je použití represivních prostředků v této oblasti zcela nevyhnutelné.

Za účelem snížení drogové kriminality je nutné hledat a následně eliminovat příčiny jejího vzniku. Mezi ty patří zejména nestabilita sociálního zázemí, míra nezaměstnanosti, dosažený stupeň vzdělání, úroveň školství a další společenské problémy, které jsou bezprostřední příčinou užívání drog. Těmito sociálními aspekty se však v mé práci nebudu zabývat, neboť se jedná o téma velmi specifické a rozsáhlé, jež si zasluhuje samostatné zkoumání v rámci jiných vědních oborů.

Předmětem mé práce je tedy nikoli sociální náhled, nýbrž právní úprava drogové problematiky. Ačkoli je zákonná regulace nakládání s drogami tématem poměrně různorodým a širokým, lze na něj prizmatem obecného odvětvového dělení práva nahlížet dvojitým způsobem – jako na oblast norem mimotrestních a trestněprávních. V souvislosti s mimotrestní regulací je nejprve třeba uvědomit si rizika spojená s případnou nedostatečnou či neexistující právní úpravou. Snadná dostupnost nebezpečných látek (ať už drog samotných nebo látek určených k jejich výrobě) jde ruku v ruce s nárůstem obchodu s drogami, navýšením výroby drog, vznikem nových typů drog a jejich rychlým šířením. Nakládání s drogami, jakožto návykovými látkami, je proto nutné podrobit povinnosti registrace, licence či obdobného povoloovacího řízení a také dalším souvisejícím povinnostem. Jen tak lze zaručit, že se tyto látky nedostanou do nepovolaných rukou.

Předmětem mé práce je však zejména druhá z již zmíněných oblastí úpravy, oblast trestněprávní. Kriminalizace nakládání s drogami má v první řadě represivní a preventivní funkci. Úmyslem zákonodárce je nejen postihnout překupníky drog, ale také odstrašit osoby, jež by k takovému jednání inklinovaly. V současnosti je platně uzákoněno pět skutkových podstat drogových trestných činů, za něž je možno uložit jak alternativní tresty, tak trest odnětí svobody. Deliktní úpravu doplňují protiprávní jednání, která jsou v důsledku nižší společenské škodlivosti kvalifikována jako přestupky. Právní úpravu dotváří i další, tzv. pomocné dokumenty – koncepce, strategie a akční plány státních orgánů či státem podporovaných institucí, jež mají zpravidla platnost po určité období. Jedná se o koncepční, nikoli právně závazné dokumenty, které spíše sociologicky mapují situaci a předurčují cíle a záměry vnitrostátní a zahraniční politiky. Těmito neprávními dokumenty se dále nebudu zabývat.

Ve snaze poskytnout komplexní pohled na danou látku je mým cílem zkoumat ji v celé své zákonné šíři, zahrnující rovněž vymezení netrestní regulace nakládání s drogami v rámci příslušných zákonů. Pozornost je věnována mezinárodní, evropské a zejména české legislativě. Cílem posledních kapitol práce je představit nedávné legislativní změny, k nimž došlo prostřednictvím zásahů zákonodárné a soudní moci a které významně posunuly hranice trestnosti nakládání s některými druhy drog. Ačkoli tato práce nerozlišuje jednotlivé druhy drog, jejich účinky a dopady užívání (z hlediska trestněprávního nemá takové rozlišování relevanci), při zpracování jednotlivých kapitol je více pozornosti věnováno konopí, jakožto rostlině (potažmo droze), která stojí na obou stranách pomyslné hranice trestní represe. Zmírňování postihu v oblasti užívání konopných drog, kterého jsme v posledních letech svědky, poskytuje zajímavý pohled na měnící se společenské klima, jež inklinuje ke stále větší benevolenci ve vztahu k jejich rekreačnímu užití.

1.2 Vymezení pojmů

Za účelem přesnosti a přehlednosti práce považuji za vhodné nejprve vymezit základní pojmy, jež jsou v textu často používány. Některé z dále definovaných pojmů se překrývají, některé mají naopak více možných definic, a to v závislosti na zkoumaném právním předpisu. Vzájemný překryv ani mnohost definic však dle mého názoru nebrání porozumění textu ani není matoucí.

Znění tématu práce obsahuje vůbec nejobecnější a veřejně nejužívanější pojem, který se k dané tématice váže. Je jím slovo „droga“. Ačkoli se pojmenování návykových látek drogami nevyskytuje v žádném právním předpise, je všeobecně chápáno, přijímáno i užíváno jak v laické, tak odborné veřejnosti. Jako drogu lze definovat *látku, která má tzv. psychotropní účinek, tj. ovlivňuje určitým způsobem naše prožívání okolní reality (působí na psychiku) a může vyvolat závislost (má tzv. závislostní potenciál)*¹. Rovněž tato práce hojně užívá pojmu drogy jakožto pojmenování pro veškeré nepovolené omamné a psychotropní látky upravené mezinárodními úmluvami (viz dále). Oproti nejširší možné definici je pro účely této práce zúžen význam slova droga striktně na nepovolené látky. Povolené drogy, zejména alkohol a tabák, nejsou předmětem zkoumání, neboť jejich užití či distribuce nejsou (při splnění podmínek) nezákonné.

Omamnými a psychotropními látkami (dále také „OPL“) se rozumí látky, které jsou obsaženy v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. OPL uvedené v přílohách I. – VIII. tohoto nařízení zcela kopírují seznamy látek uvedené v přílohách mezinárodních úmluv (viz dále). Jak bude v následujících kapitolách podrobněji vyloženo, česká mimotrestní právní úprava týkající se drog vychází velmi často z mezinárodních norem, které transformuje či adaptuje. Tak je tomu i v případě klasifikace OPL do seznamů, resp. příloh předmětného nařízení. Zde uvedené látky podléhají kontrolním opatřením zejména z důvodu omezení jejich užívání a ochrany před zneužíváním.² Členění do jednotlivých seznamů odpovídá stupni kontroly, jež dle názoru mezinárodního společenství daná látka vyžaduje. Sousedství OPL zavádí do českého právního řádu zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách (dále jen „zákon o návykových látkách“), dle jehož zmocňovacího ustanovení § 44c odst. 1 vydala vláda výše uvedené nařízení č. 463/2013 Sb. Z terminologie zákona o návykových vychází také zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“), a to na základě zmocňovacího ustanovení § 289 odst. 1 trestního zákoníku.

Důsledněji je třeba vymezit a užívat pojem návyková látka, neboť jej odlišně definují současně tři právní předpisy. Prvním z nich je zákon o návykových látkách, jenž klade rovnítko mezi pojmy návyková látka a omamná a psychotropní látka dle nařízení vlády č. 463/2013 Sb. Ve světle tohoto zákona jsou návykovou látkou pouze návykové látky

¹ ZÁBRANSKÝ, Tomáš. Drogová epidemiologie (Drug Epidemiology), Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého, 1. vydání, 2003, str. 18, ISBN: 80-244-0709-4

² Preambule Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška č. 47/1965 Sb.)

s přísnějším režimem držení a kontroly (nikoli všeobecně „povolený“ alkohol a tabák). Druhou legální definici obsahuje trestní zákoník. Návykovou látkou se ve smyslu § 130 tohoto zákona rozumí alkohol, omamné a psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Z demonstrativního výčtu zde příkladmo uvedených návykových látek je zřejmé, že trestní zákoník chápe návykovou látku v širokém slova smyslu, kdy navíc ponechává prostor pro úvahu, které látky lze či nelze podřadit pod znění § 130. Význam široké definice spatřuji zejména v možnosti efektivního postihu nakládání, zneužívání či šíření látek různých druhů a složení, které negativně působí na psychiku, schopnosti a chování člověka. Otevřený výčet umožňuje stíhat osoby nakládající s novými, dosud neexistujícími druhy drog a rovněž se směsmi drog „obvyklých“. Ačkoli trestní zákoník rozumí pojmem návyková látka rovněž alkohol, nebudu se touto návykovou látkou v dalším textu zabývat. Důvodem je odlišná škodlivost a zejména odlišný režim držení a užívání, kdy alkohol je oproti OPL legální drogou, jež může být držena v libovolném množství osobami staršími 18-ti let. Spíše z komparativních důvodů uvádím poslední definici návykové látky, obsaženou ve vládním návrhu zákona o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.³ Návykovou látkou se ve smyslu tohoto zákona (v dosud neschváleném znění) rozumí alkohol, tabák, omamné a psychotropní látky a jiné látky s psychoaktivními účinky, jejichž užívání může vést nebo se podílet na vzniku a rozvoji duševních poruch a poruch chování. Zákonodárcem zvolená široká definice odpovídá účelu zákona, jímž je ochrana před škodlivými účinky co nejširšího spektra škodlivých látek. Z důvodu tematického zaměření mé práce užívám dále pojem návyková látka ve smyslu shora uvedené definice zákona o návykových látkách, zbývající dvě ponechám stranou.

Jedem se ve smyslu trestního zákoníku rozumí chemické látky dle přílohy č. 1 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů, a dále chemické směsi, které obsahují alespoň 7 % takové chemické látky. O předmětném nařízení bude pojednáno v kapitole 4.3 v souvislosti s nálezem Ústavního soudu, jenž část nařízení zrušil. Vymezení jedů, jakož i množství většího než malého jedu, nebylo předmětným nálezem dotčeno. I nadále platí

³ Sněmovní tisk č. 828, k 31. 1. 2017 byl zákon doručen prezidentovi k podepsání

i (Ústavním soudem upravené) znění zmocňovacího ustanovení § 289 odst. 2 trestního zákoníku, na jehož základě jsou jedy podzákonným předpisem vymezeny.

Prekursorem jsou ve smyslu § 1 písm. a) zákona č. 272/2013 Sb., o prekurech drog, látky kategorie 1, 2 nebo 3, neuvedené látky nebo výchozí nebo pomocné látky. Jmenný seznam lze nalézt v příloze nařízení vlády č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech, jež je prováděcím nařízením ve smyslu § 53 odst. 1 zákona o prekurech drog. Obecně lze prekurey definovat jako látky, které předcházejí přípravě OPL, tedy látky používané k jejich nezákonné výrobě. Vnitrostátní právní úprava vychází především z přímo použitelných předpisů Evropské unie, o kterých bude pojednáno rámci kapitoly 2.2. Poměrně významným legislativním změnám, které v oblasti prekursorů v nedávné době proběhly, se mj. věnuje kapitola 4.1.

Vzhledem k již zmíněné částečné orientaci mé práce na konopí, resp. konopné drogy, považuji za vhodné tyto drogy stručně definovat. Konopnými drogami běžně zneužívanými na českém trhu jsou marihuana a hašiš. Tyto návykové látky jsou vyrobeny z různých částí rostliny konopí: marihuanou je nazýváno sušené květenství a horní lístky rostliny, hašiš je konopná pryskyřice. Konopí je v Jednotné úmluvě o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška ministra zahraničních věcí č. 47/1965 Sb.) ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972 (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 458/1991 Sb.) (dále jen „Jednotná úmluva“) definováno jako kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny konopí (s výjimkou zrn a listů, které nemají vrcholíky), z něhož pryskyřice nebyla vyloučena, bez ohledu na jeho použití. Rostlina konopí je zde definována jako každá rostlina z rodu Cannabis a konopná pryskyřice je vymezena jako oddělená surová nebo čištěná pryskyřice získaná z rostliny konopí. Dle adaptační vnitrostátní úpravy (§ 2 písm. d) zákona o návykových látkách) je konopím kvetoucí nebo plodonosný vrcholík rostliny z rodu konopí (Cannabis) nebo nadzemní část rostliny z rodu konopí, jejíž součástí je vrcholík. Konopí obsahuje vícero takzvaných psychicky aktivních látek, tedy látek, které ovlivňují psychiku člověka a mají onen žádaný psychotropní efekt. Těmito účinnými látkami jsou cannabinoidy, a to zejm. 8-trans-tetrahydrocannabinol a delta-9-

trans-tetrahydrocannabinol (ze skupiny tetrahydrokanabinolů - THC).⁴ Právě obsah THC v rostlině je z hlediska trestního postihu klíčový, neboť hranice trestnosti je stanovena minimálním množstvím účinné látky 0,3% THC v rostlině. Je-li přítomnost účinné látky nižší, nejedná se o návykovou látku ve smyslu ustanovení § 24a zákona o návykových látkách, a tedy ani přechovávání či jiné nakládání s takovou rostlinou není trestné. Konopí s nižším obsahem THC je běžně užívané ke zpracování vláken na výrobu pytlů nebo lan, provazů apod. (jedná se o tzv. technické konopí).⁵

⁴ KALINA, Kamil a kolektiv autorů. Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup, Praha: Úřad vlády ČR, 1. vydání, 2003, str. 174, ISBN: 80-86734-05-6

⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2882 - 2889

2. Stávající právní úprava v oblasti OPL

2.1 Mezinárodní právní úprava

Za účelem lepšího porozumění účinné vnitrostátní právní úpravě týkající se problematiky návykových látek je třeba nejdříve vymezit vztah české a mezinárodní legislativy. Znalost mezinárodního práva je pro českého zákonodárce zásadní, neboť z něj v naprosté většině případů, a jen s minimálními odchylkami, vychází. Oblast návykových látek je v první řadě upravena třemi úmluvami přijatými na půdě OSN a posléze transformovanými do českého právního řádu. Úmluvy poskytují komplexní regulační rámec týkající se problematiky legálního a nelegálního nakládání s OPL. Jedná se o Jednotnou úmluvu, Úmluvu o psychotropních látkách z roku 1971 (vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 62/1989 Sb.) a Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 462/1991 Sb.) (všechny dále jen „Úmluvy“). Legislativní rámec daný Úmluvami může být doplněn na úrovni národních právních řádů přísnějším režimem postihu a kontroly (např. čl. 39 Jednotné úmluvy). Česká republika této možnosti využila, když například až do roku 2013 odmítla připustit legalizaci pěstování, zpracování a prodeje konopí k léčebným účelům (o této problematice bude pojednáno v kapitole 4.2).

K adaptaci, resp. transformaci mezinárodněprávních závazků ve smyslu Jednotné úmluvy a Úmluvy o psychotropních látkách dochází především v oblasti mimotrestní právní úpravy (o jednotlivých vnitrostátních právních předpisech pojednává kapitola 2.3). Česká trestněprávní regulace navazuje na mezinárodní závazky zejména terminologicky, když dle zmocňovacího ustanovení § 289 trestního zákoníku jsou obsahová vymezení zde uvedených termínů ponechána zvláštním zákonům, resp. vládním nařízením. Zvláštními zákony ve smyslu § 289 trestního zákoníku jsou pak zmíněné mimotrestní předpisy vycházející z mezinárodních závazků. Vyjma terminologického zakotvení existuje i přímá spojitost dvou shora uvedených mezinárodních smluv s českou trestněprávní úpravou, a to prostřednictvím požadavku na trestní postih nedovoleného nakládání s OPL, který je založen přímo v člancích úmluv OSN (čl. 36 Jednotné úmluvy, čl. 22 Úmluvy o psychotropních látkách). Oproti tomu Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s OPL ukládá státům přijmout

preventivní i represivní opatření zejména trestního charakteru, vybízí státy k vzájemné pomoci a spolupráci v boji proti organizovanému zločinu a rovněž obsahuje dvě tabulky látek, používaných za účelem nedovolené výroby OPL.

Jak již bylo řečeno, mezinárodní závazky dané Úmluvami jsou z hlediska vnitrostátního práva důležitými normami, neboť jsou v mnohém následovány a dále rozváděny. Jsou tak převzata ustanovení Úmluv o kontrole nakládání, omezení vývozu a dovozu, omezení výroby či pěstování uvedených látek, a to zejména ve smyslu čl. 4 písm. c) Jednotné úmluvy, dle kterého jsou strany úmluvy povinny přijmout opatření nutná k tomu, *aby s výhradou ustanovení této úmluvy omezily produkci, výrobu, vývoz, dovoz, distribuci, obchod, použití a přechovávání omamných látek výlučně pro lékařské a vědecké účely.*

Vedle specifikace způsobů nedovoleného nakládání s OPL je třeba zdůraznit Úmluvami zakotvené výčty návykových látek, které jsou dle nebezpečnosti a potřeby kontroly klasifikovány a rozděleny do příslušných seznamů. Totožná klasifikace je obsažena v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, kdy seznamy I. – IV. Jednotné úmluvy odpovídají přílohám č. 1, 2, 3 a 8 předmětného nařízení, seznamy I. – IV. Úmluvy o psychotropních látkách pak odpovídají přílohám č. 4 – 7 tohoto nařízení. Dle čl. 2 Jednotné úmluvy má každý ze čtyř existujících seznamů omamných látek svůj režim kontroly, přičemž látky řazené do seznamu I. podléhají všem typům kontroly a látky v seznamu IV. podléhají navíc, s ohledem na jejich nebezpečnost, zvláštním kontrolním opatřením. Omamné látky zařazené v seznamech II. a III. jsou rovněž předmětem kontroly, která je však v některých případech a s ohledem na jejich nižší nebezpečnost omezená. Také Úmluva o psychotropních látkách obsahuje čtyři seznamy těchto látek, rozdělených dle nebezpečnosti.

Konopí je zařazeno na seznam I. a IV. Jednotné úmluvy. Jedná se tak o návykovou látku, jež podléhá nejpřísnějšímu režimu kontroly. Jednotná úmluva připouští rovněž pěstování konopí pro léčebné účely, avšak za podmínky přísné kontroly a výkupu vypěstovaného konopí ze strany státního orgánu. Ze 184 signatářských států Jednotné úmluvy jen minimum⁶ této možnosti částečné legalizace konopí využilo. Ačkolí o jeho pozitivních účincích na nemocný lidský organismus není většího sporu, státy

⁶ např. Nizozemí, Velká Británie, Belgie, Rakousko, některé státy USA a další

s legalizací léčebného konopí otálejí. Důvody spatřuji v přísných podmínkách pro pěstitele, zpracovatele i stát a s tím související administrativní a finanční náročností, a dále zejména v obavě z možného zneužívání vypěstovaných rostlin, které se při nedostatečné kontrole mohou dostat na černý trh a zvýšit tak drogovou kriminalitu. Negativním dopadům lze předcházet účinným dohledem nad celým výrobním a výdejovým procesem - pěstováním rostlin, produkcí účinných látek, výrobou léků, množstevním omezením výdeje léků a určením přesné indikace, pro které je léčebné konopí vhodné. Jedním z posledních států, které konopí pro léčebné účely legalizovaly, byla v roce 2013 i Česká republika. Konopí pro léčebné účely je, jako samostatná kategorie, vyňato z přísnějšího režimu Seznamu IV. OPL a je tak zařazeno jen do Seznamu I. Současnou právní regulací léčebného konopí se zabývá kapitola 4.2 této práce.

Předmětné Úmluvy dále zřizují některé orgány OSN, jejichž úkolem je koordinovat a kontrolovat dodržování závazků z nich vyplývajících smluvními stranami. Hlavním výkonným orgánem je Komise OSN pro omamné látky (CND), která je jednou z komisí Hospodářské a sociální rady (ECOSOC). Vedle Komise a zcela nezávisle na ní funguje Mezinárodní výbor pro kontrolu drog (INCB), jenž plní funkci kvazi-soudního orgánu a dohlíží na dodržování závazků založených Úmluvami. Činnosti (nejen) uvedených orgánů jsou od roku 1991 do současnosti koordinovány a centralizovány v rámci Programu OSN pro mezinárodní kontrolu drog (UNDCP).

2.2 Evropská právní úprava

Z důvodu omezené kompetence nemá Evropská unie vlastní ucelenou právní úpravu drogové problematiky, nýbrž v mnohém pouze odkazuje na shora uvedené Úmluvy OSN. Existující evropská úprava, s ohledem na zejména ekonomické cíle společenství, přirozeně směřuje především do průmyslového odvětví a do oblasti nedovoleného obchodu s drogami.

Průmyslové použití konopí s obsahem THC nižším než 0,2 % povoluje nařízení o lnu a konopí.⁷ Vyjma ryze ekonomických otázek (např. poskytování plateb za osev zeminy předmětnými plodinami) zakotvuje nařízení i některá preventivní a kontrolní opatření.

⁷ Nařízení Rady (ES) č. 1672/2000 ze dne 27. července 2000, kterým se mění nařízení (ES) č. 1251/1999 o režimu podpor pro producenty některých plodin na orné půdě tak, aby se vztahovalo na len a konopí pěstované na vlákno

Např. dle čl. 5a odst. 2 nařízení je členským státům uložena povinnost vytvořit systém ověřování obsahu THC v plodinách pěstovaných nejméně na 30 % ploch osetých konopím pěstovaným na vlákno, pro něž byla podána žádost o platbu na plochu.

Poměrně komplexně jsou v evropském právu zakotveny prekursori drog. Současná unijní úprava má podobu přímo účinných nařízení, jež jsou adaptována a dále rozváděna vnitrostátními předpisy členských států. Jedná se o nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog, nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. 12. 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi a dále některá prováděcí nařízení.⁸ K adaptaci předmětných nařízení do českého práva došlo především zákonem č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog a navazujícím prováděcím předpisem.

Jelikož nemá Evropská unie v oblasti trestněprávní (a zejména v oblasti trestního práva hmotného) široké kompetence a výše uvedená nařízení (proto) nejsou právními předpisy trestněprávního charakteru, nebudu se jimi dále zabývat. Výjimkou budiž pojednání o české právní úpravě mimotrestního charakteru, o níž pojednává kapitola 2.4 této práce.

2.3 Česká právní úprava drogových trestných činů

Právní řád České republiky vymezuje tzv. drogové delikty ve dvou rovinách, a to v závislosti na závažnosti ohrožení objektu protiprávního jednání. Méně závažná jednání jsou definována a sankcionována dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále jen „přestupkový zákon“). Trestné činy, tj. jednání dosahující vysoké společenské škodlivosti, formuluje trestní zákoník. Kritériem pro posouzení jednání jako trestného činu je v první řadě způsob a adresát dispozice s OPL, sekundárním kritériem je množství OPL. Jinými slovy je pro náležité posouzení jednání nejprve nutné určit, jak bylo s OPL nakládáno a zda tak pachatel činil pro potřeby jiné osoby či pro své vlastní. Trestné je jednání osoby, která bez ohledu na množství drogy s takovou látkou nakládá způsoby dle § 283 trestního zákoníku a činí tak ve prospěch jiné osoby. Oproti tomu trestnost přechovávání či pěstování OPL pro vlastní potřebu (nikoli pro jiného) dle §

⁸ Prováděcí nařízení Komise (EU) 2015/1013 ze dne 25. června 2015, kterým se stanoví pravidla týkající se nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Unií a třetími zeměmi

284 a § 285 trestního zákoníku je podmíněna určitým množstvím dané látky, když pro naplnění předmětných skutkových podstat je hraničním *množství větší než malé OPL*. Pouhého přestupku dle § 30 odst. 1 písm. j) a k) přestupkového zákona se dopustí ten, kdo drží či pěstuje menší množství drogy. Ačkoli se hranice množství drogy může zdát exaktní a lehce určitelná, posléze vysvětlím, že tomu tak není. Množství drogy z hlediska posuzování závažnosti trestného činu se věnuje kapitola 3 této práce.

V následujícím textu se budu zabývat trestněprávní regulací drogové delikvence, a to jak z pohledu aktuálně platné a účinné právní úpravy, tak i formou částečné komparace s původním kodexem, zákonem č. 140/1961 Sb., trestním zákonem (dále jen „trestní zákon“), účinným do 31. 12. 2009.

Trestní zákoník upravuje drogové trestné činy v Hlavě VII. (trestné činy obecně nebezpečné), Díle 1 (trestné činy obecně ohrožující) zvláštní části. Jedná se o pět trestných činů: nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283), přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 284), nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 285), výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 286) a šíření toxikomanie (§ 287). Objektem vyčtených trestných činů je zájem na ochraně společnosti a lidí před ohrožením vyplývajícím z neodborného nakládání s OPL a dále zájem na ochraně společnosti před ohrožením plynoucím ze zneužívání těchto látek.⁹

2.3.1 Východiska právní úpravy drogových trestných činů dle trestního zákoníku

Pro lepší porozumění významu a obsahu dále komentovaných skutkových podstat drogových trestných činů nejprve vytyčím některé související principy trestního práva. Trestní zákoník, potažmo celé odvětví trestního práva, má pomocný, tzv. subsidiární charakter. To znamená, že chrání společenské hodnoty a oprávněné zájmy osob až sekundárně, v případě, kdy selhává ochrana mimotrestního charakteru a nezbyvá, než použít ty nejcitelnější a nejtvrďší prostředky státního donucení. Trestní právo tedy představuje prostředek „ultima ratio“ pro zákonodárce i soudce.¹⁰ Subsidiarita trestní

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, str. 752, ISBN 978-80-87576-64-9

¹⁰ NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol. Trestní právo hmotné: 1. Obecná část. 5. vydání. ASPI, a. s., Praha, 2007, str. 45

represe je vyjádřena v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, dle něhož je při uplatňování trestněprávních prostředků vždy třeba posoudit společenskou škodlivost případu. Předmětné ustanovení současně vyjadřuje i již zmíněný akcesorický přístup, dle něhož je možné trestněprávní odpovědnost osob uplatnit až v případě, že nepostačuje uplatnění odpovědnosti dle jiného právního předpisu. Postulát „ultima ratio“ má význam nejen pro formulaci nových skutkových podstat trestných činů, ale i pro následnou interpretaci platných a účinných trestněprávních norem. Plyne z něj, že trestnými činy mohou být pouze závažnější případy protispolečenských jednání.¹¹ Méně závažné případy, které nedosahují vysoké společenské škodlivosti, je nutné posoudit podle jiných (občanskoprávních, správněprávních, aj.) předpisů, neboť v opačném případě by docházelo k nadbytečnému, a tedy nevhodnému, přepínání trestní represe.

Se zásadou subsidiarity trestní represe úzce souvisí formální pojetí protiprávnosti v trestním zákoníku. Dle § 13 odst. 1 trestního zákoníku je trestným činem protiprávní čin, který je trestním zákonem (ve smyslu § 110) označen za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Oproti původnímu kodexu již definice trestného činu neobsahuje materiální korektiv, který by orgánům činným v trestním řízení současně ukládal posoudit nebezpečnost činu pro společnost. Dříve nebylo jednání nepatrně nebezpečné trestným činem, a to i pokud jinak vykazovalo znaky trestného činu (§ 3 odst. 2 trestního zákona). Rovněž naplnění kvalifikované skutkové podstaty již nelze posuzovat materiálně. Dle § 88 odst. 1 trestního zákona se k okolnosti, která podmiňovala použití vyšší trestní sazby, přihlíželo jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Z absence obdobných ustanovení v trestním zákoníku vyplývá, že k vyvození trestní odpovědnosti nyní postačí formální naplnění zákonných znaků (kvalifikované) skutkové podstaty trestného činu.

Jistý materiální korektiv jinak ryze formálního pojetí trestní odpovědnosti představuje již zmíněný princip subsidiarity trestní represe. Ten se ovšem nijak nedotýká formálního pojetí trestného činu, neboť je vymezen mimo jeho definici. K jejich vzájemnému vztahu důvodová zpráva uvádí: „*Uvedené ustanovení (§ 12 odst. 2) tedy neznamená negaci formálního pojetí trestného činu, a to z toho důvodu, že i když v převážné většině trestních zákoníků v klasických demokraciích je trestný čin shodně s návrhem trestního*

¹¹ NOVOTNÝ, Oto. Znovu k návrhu nového trestního kodexu. Trestní právo, 2005, č. 3, str. 2

zákoníku vymezen jako jednání protiprávní a trestné na podkladě formálních znaků trestného činu, je zároveň vždy chápán jako souhrn takových znaků, které ho ve svém souhrnu charakterizují jako čin společensky škodlivý, před kterým je třeba společnost i jednotlivé občany chránit, neboť porušuje základní právní statky, na nichž je vybudována demokratická společnost. Při tomto přístupu má hledisko společenské škodlivosti povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu (tzv. teleologický výklad).“¹² Přetvářet formální pojetí trestného činu na materiálně-formální či materiální pouze prostřednictvím principu subsidiarity trestní represe je nesprávné i dle názoru odborné veřejnosti.¹³ Dle důvodové zprávy má princip subsidiarity trestní represe jiný účel, a to zejména zabránit trestání činů, jež by mohly a měly být posuzovány správními či civilními předpisy, a dále napomoci při výkladu vágních pojmů. Takovými pojmy jsou např. „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“, a nyní opětovně, v důsledku zrušení prováděcího nařízení, i „množství větší než malé“, o kterém bude pojednáno v kapitole 3.

Formální pojetí, jakož i správné uplatnění principu subsidiarity trestní represe, je při posuzování drogové kriminality významným kritériem. Nynější poměrně členitá zákonná úprava (viz následující odstavec) nabízí prostor pro různorodý výklad, a to zejména v důsledku uvedených tzv. neurčitých právních pojmů. Je proto třeba v každém jednotlivém případě dostat formálnímu pojetí trestního zákoníku, avšak současně vyhodnotit, zda nepřipadá v úvahu užití materiálního korektivu dle § 12 odst. 2. Dle Zemana lze o uplatnění subsidiarity uvažovat např. v případech pěstování a následného zpracování konopí výlučně pro účely alternativní léčby.¹⁴ K uplatnění principu subsidiarity trestní represe několikrát přistoupil i Nejvyšší soud. V usnesení ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 11 Tdo 1026/2015 potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu, jímž tento postoupil věc správnímu úřadu s tím, že posuzované jednání není přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a jedy ve stadiu pokusu. Soud prvního stupně posoudil jako trestný čin jednání obviněné, která bez povolení odeslala na adresu příjemce 12 kusů balení léčiva obsahujícího OPL, kdy obviněná i adresát zásilky byli lékaři, pročez

¹² Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku

¹³ ZEMAN, Petr. Drogové trestné činy podle trestního zákoníku v kontextu formálního pojetí trestného činu. Dny práva - 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition., Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1

¹⁴ ZEMAN, Petr. 2009, op. cit.

si museli být vědomi složení léku a z toho vyplývající neoprávněnosti svého jednání. Nejvyšší soud konstatoval, že „*odvolací soud opodstatněně uzavřel, že byť čin obviněné vykazuje zákonné znaky přečinu podle § 283 odst. 1 TrZ, nedosahuje potřebné míry společenské škodlivosti z hlediska spodní hranice trestní odpovědnosti, v důsledku čehož jej nelze posoudit jako trestný čin. Rovněž se ztotožnil s jeho argumentací, že pokud konkrétní jednání obviněné i s ohledem na jeho povahu (tj. předání zásilky obsahující léčiva příslušným subjektům k dalšímu postupu) zůstalo jen ve stadiu pokusu, tak zájem na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá z nekontrolovaného nakládání s jedy, OPL, případně přípravky obsahujícími OPL a prekursory, nebyl dotčen zásadním způsobem.*“

2.3.2. Trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy dle § 283 trestního zákoníku

2.3.2.1 Základní skutková podstata dle § 283 odst. 1

Trestného činu dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává OPL, přípravek obsahující OPL, prekursor nebo jed. Základní skutková podstata doznala oproti úpravě v trestním zákoně nepatrné změny spočívající v možnosti uložení alternativního peněžitého trestu namísto původně jediného trestu odnětí svobody. Dále došlo k záměně slova „nabízí“ za „nabídne“, v důsledku čehož byl umožněn postih byť jen jediné nabídky OPL jiné osobě. V ostatním je znění základní skutkové podstaty obou kodexů totožné. Protiprávní neboli neoprávněné dispozice se dopustí každý, kdo zachází s OPL bez povolení ve smyslu § 4, resp. § 5 zákona o návykových látkách, či ve smyslu jiných zvláštních zákonů, které držitelé tuto povinnost ukládají. K tomu již dříve Nejvyšší soud konstatoval, že ačkoli zákon o návykových látkách neobsahuje výslovný odkaz na ustanovení trestního zákoníku, je zvláštním zákonem ve smyslu § 289 odst. 1 trestního zákoníku. Nerespektování zákazů uvedených v zákoně o návykových látkách proto naplňuje pojem neoprávněné dispozice, resp. dispozice bez povolení ve smyslu § 283 trestního zákoníku.¹⁵ Neoprávněné nakládání je v předmětném ustanovení trestního zákoníku konkretizováno pomocí devíti alternativních znaků objektivní stránky trestného činu, a

¹⁵ Č. 18/2005-T 822 Sb. rozh. tr.

to slovy vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, zprostředkuje, prodá, jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává, kdy i jen jediný skutek může vykazovat více uvedených alternativ.¹⁶

Za výrobu OPL se považuje „*jakékoli zhotovení nebo vytvoření OPL (kromě pěstování určitých rostlin), a to bez ohledu na chemický či technologický postup, a bez omezení na určité způsoby, jimiž je taková látka získána.*“¹⁷ S pojmem výroby OPL souvisí rozsáhlá a donedávna poměrně nesourodá judikatura Nejvyššího soudu zabývající se vztahem pěstováním rostliny konopí a její výroby. O této problematice bude pojednáno v kapitole zabývající se trestným činem nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL dle § 285 trestního zákoníku.

Trestného činu dle § 283 odst. 1 se pachatel dopustí rovněž tím, že doveze, vyveze či proveze OPL, přípravek obsahující OPL, prekursor nebo jed. Podstatou je přemístění látky z jedné země do druhé, které je uskutečněno bez vývozního či dovozního povolení ve smyslu § 20 a n. zákona o návykových látkách. V případě uvedených alternativ není třeba zjišťovat, zda byl transfer proveden ve prospěch třetí osoby či pouze pro vlastní potřebu pachatele. Jednání je trestné již okamžikem neoprávněného překročení hranic, bez ohledu na adresáta zásilky.

Oproti tomu nabídnutí, zprostředkování či prodej OPL jsou ze své podstaty zaměřeny vůči jinému. Nabídnutím se rozumí i jen jednorázový návrh, kterým jedna osoba vyzve druhou k převzetí OPL na základě libovolného právního titulu (nabídka prodeje, daru, zápůjčky, atp.). Následně může mezi dotýcnými osobami dojít k úplatnému převodu (prodeji), bezúplatnému převodu (darování), či jiném druhu dispozice (zápůjčka, výměna). Darování, jakož i veškeré další varianty dispozice s OPL, které nejsou prodejem, je třeba zahrnout pod obecně vymezený alternativní znak jinak jinému opatří. Opatřování OPL pro sebe není trestné, avšak v okamžiku držby OPL dochází fakticky k jejímu přechovávání ve smyslu § 284 trestního zákoníku. Zda jde o trestný čin přechovávání OPL a jedu či pouhý přestupek dle § 30 odst. 1 písm. j) přestupkového zákona, posoudí příslušné orgány dle množství držené látky.

¹⁶ Č. 58/2009-T 1210 Sb. rozh. tr.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1238/2003

Zprostředkováním je sjednání či umožnění kontaktu mezi dvěma osobami za účelem dispozice s OPL. Zprostředkovatel OPL neprodává, nedaruje, ani s ní jinak nedisponuje, nýbrž pouze zprostředkuje kontakt.

Přechováním OPL pro jiného „*se rozumí jakýkoli způsob neoprávněného držení OPL, přípravku obsahujícího OPL, prekursoru nebo jedu pro jiného, přičemž pachatel je nemusí mít přímo u sebe, avšak musí je mít ve své moci, v dispozici. (...) za přechovávání lze považovat alespoň několik hodin trvající držení OPL, přípravku obsahujícího takovou látku, prekursoru nebo jedu, aby se zde mohla projevit dispoziční moc držitele.*“¹⁸ Trestného činu dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí osoba, která OPL přechovává pro jiného. Přechovávání pro vlastní potřebu je postihováno privilegovanou skutkovou podstatou trestného činu přechovávání OPL a jedu dle § 284 odst. 1 trestního zákoníku.

Oproti výše uvedeným alternativním znakům diskutované skutkové podstaty není trestným činem samotné obdržení OPL, neboť „*nenaplnuje žádnou z alternativ taxativně uvedených v tomto ustanovení.*“ Ke spáchání předmětného trestného činu „*se vyžaduje, aby pachatel se získaným předmětem dále disponoval či jej alespoň držel pro jiného.*“¹⁹

Důležitá je rovněž okolnost, že trestní odpovědnost pachatele dle § 283 odst. 1 trestního zákoníku vzniká bez ohledu na množství inkriminované látky. Oproti skutkovým podstatám trestných činů dle § 284 a § 285 trestního zákoníku je kriminalizována dispozice byť jen s minimálním množstvím látky. Při posuzování méně závažných případů je nicméně vhodné zvážit rovněž společenskou škodlivost činu. O problematice množství drogy ve vztahu k principu subsidiarity trestní represe bude pojednáno v kapitole 3.

Absence množstevní hranice drogy v základní skutkové podstatě je problematická zejména při interpretaci pojmů větší, značný a velký rozsah spáchání trestného činu, které se objevují v kvalifikovaných skutkových podstatách (§ 283 odst. 2 písm. c), d); odst. 3 písm. c), d) trestního zákoníku). Výklad jednotlivých stupňů rozsahů se v praxi

¹⁸ Č. 24/2003-T 573 Sb. rozh. tr.

¹⁹ Č. 10/2004-T 741 Sb. rozh. tr.

odvíjí zejména od množství drogy, které však v základní skutkové podstatě předmětného ustanovení chybí (viz kapitola 3 této práce).

2.3.2.2 Kvalifikované skutkové podstaty dle § 283 odst. 1 – 4, příprava trestného činu dle odst. 5

Základní skutkovou podstatu trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a jedy doplňují tři kvalifikované skutkové podstaty (§ 283 odst. 2, 3, 4 trestního zákoníku), kdy každá kvalifikovaná skutková podstata sestává z několika konkrétních okolností případu (písmena a, b, c, příp. d příslušného odstavce). Odlišná společenská škodlivost je vyjádřena proporcionalně stoupajícími sazbami trestu odnětí svobody, jenž je v nejzávažnějších případech limitován osmnácti roky odnětí svobody. Vedle trestu odnětí svobody je dle všech odstavců možné pachateli uložit také trest propadnutí majetku.

Dle § 283 odst. 2 písm. a) až d) trestního zákoníku lze pachateli uložit trest odnětí svobody v rozmezí dvou až deseti let, spáchá-li trestný čin dle § 283 odst. 1 jako člen organizované skupiny, ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, ve značném rozsahu nebo ve větším rozsahu vůči dítěti nebo v množství větším než malém vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Pro nelegální distribuci drog je příznačná pluralita pachatelů. Často se v souvislosti s organizovaným zločinem hovoří právě o nelegální distribuci drog či o tzv. drogové mafii. Pachatelé mnohdy tvoří vzájemně propojený, více či méně organizovaný řetězec osob, zahrnující pěstitele, výrobce, zprostředkovatele, dealery, samotné uživatele drog a další případné mezičlánky. Organizovanou skupinu trestní zákoník nedefinuje. Dle komentáře se jí rozumí „*sdružení více osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, čímž jsou umocněny jeho škodlivé dopady pro společnost. Skupina nemusí mít trvalejší charakter a tímto způsobem lze spáchat i jen ojedinělý, jednorázový trestný čin. Nevyžaduje se výslovné přijetí za člena skupiny nebo výslovné přistoupení ke skupině, ale postačí, že se do ní pachatel včlenil a aktivně se na její činnosti podílel.*“²⁰ Pojem

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 1605

organizované skupiny je nutné odlišovat od typově závažnější organizované zločinecké skupiny dle § 129 trestního zákoníku, pro niž je typické soustavné páchaní trestné činnosti a vyšší stupeň koordinace a dělby úkolů. Rovněž je nutné vnímat rozdíl mezi organizovanou skupinou a spolupachatelstvím, resp. účastenstvím ve smyslu § 23 a § 24 trestního zákoníku. *„Ačkoli pojem „organizovaná skupina“ svým charakterem představuje určitou vyšší formu trestné součinnosti, nenahrazuje zároveň instituty spolupachatelství nebo jiné formy účastenství. Proto v rámci kvalifikace dané trestné činnosti stojí vedle závěru o naplnění znaku organizované skupiny rovněž závěr o spáchání konkrétních skutků ve spolupachatelství, ve formě pomoci, apod.“*²¹

Vyšší stupeň společenské škodlivosti je dále spatřován v recidivě pachatele. Jedná se o novou okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, jíž se pachatel dopustí, spáchá-li trestný čin dle § 283 odst. 1, ač již byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán. Trestní zákon obdobné ustanovení neobsahoval. *Odsouzen* je pachatel, ohledně jehož předchozí totožně kvalifikované trestné činnosti byl vynesena pravomocný odsuzující rozsudek. *Potrestán* je pachatel, který již vykonal uložený trest nebo jeho část. Doba tří let počíná plynout dnem právní moci rozsudku, resp. dnem ukončení výkonu trestu.²²

Další okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby se týkají rozsahu drogové kriminality. Za účelem odlišení intenzity a z toho vyplývající škodlivosti jednání pachatele zákon užívá pojmy *větší*, *značný* a *velký rozsah*. O obsahovém vymezení těchto pojmů, jakož i o jejich vztahu s *množstvím větším než malým* OPL bude pojednáno v rámci samostatné kapitoly. Dle systematiky diskutovaného ustanovení je zřejmé, že zákonodárce spatřuje stejné nebezpečí ve znaku značného rozsahu (odst. 2 písm. c) a znaku většího rozsahu vůči dítěti, resp. množství většího než malého vůči dítěti mladšímu patnácti let (odst. 2 písm. d). K pojmu většího rozsahu v kontextu ustanovení § 283 trestního zákoník Nejvyšší soud konstatuje: *„Pojem „většího rozsahu“ je vždy v § 283 tr. zákoníku vázán na další podmínku, kterou je v odstavci 2 písm. d) dítě a v odstavci 3 písm. d) dítě mladší patnácti let. Za stejně postihované a tedy za obdobně škodlivé je považováno jednání dosahující „značného rozsahu“ v odstavci 2 písm. c) u dospělého konzumenta drog a „většího rozsahu vůči dítěti“ v odstavci 2 písm. d). Obě*

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2016, sp. zn. 11 Tdo 1388/2015

²² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2871

tyto zvlášt' přitěžující okolnosti jsou zařazeny do druhého odstavce, avšak v souhrnu všech skutečností, k nimž je nutné přihlížet, závažnost činu z nich plynoucí bude menší, než je tomu u takových okolností vyjádřených v odstavci 3 písm. c) u „velkého rozsahu“ a v písm. d) u „většího rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let“, jež by s ohledem na toto začlenění mělo mít obdobnou škodlivost.“²³

Důraznější ochrana dětí, resp. dětí mladších patnácti let je v trestním zákoníku nová. Důvodem zvýšené ochrany je skutečnost, že tato skupina (děti) je z důvodu sociální nevyzrálosti a manipulovatelnosti ohrožena drogovou kriminalitou daleko více než dospělí. Dítětem je ve smyslu § 126 trestního zákoníku osoba mladší osmnácti let, nestanoví-li zákon jinak.

Dle § 283 odst. 3 písm. a) až d) lze pachateli uložit trest odnětí svobody v rozmezí osmi až dvanácti let, způsobí-li činem dle § 283 odst. 1 těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu nebo spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti mladšímu patnácti let.

Těžkou újmou na zdraví se rozumí vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Ustanovení § 122 trestního zákoníku v odst. 2 taxativně stanoví, co je třeba považovat za těžkou újmu na zdraví, když zároveň formulací „delší dobu trvající porucha zdraví“ ponechává prostor pro velkou množinu závažných zdravotních poruch. Za delší dobu trvající poruchu zdraví soudy považují vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které omezovaly způsob života poškozeného nejméně po dobu šesti týdnů. „*Vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění především znamená (na rozdíl od ublížení na zdraví) velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného.*“²⁴

K mírnému zpřísnění trestní represe došlo v ustanovení § 283 odst. 3 písm. b) trestního zákoníku oproti původnímu § 187 odst. 3 písm. a) trestního zákona. Dle nyní účinné úpravy postačí k naplnění předmětné kvalifikované skutkové podstaty *úmysl* získat značný prospěch. Před rokem 2010 byl pachatel shledán trestně odpovědným až v případě, že takový prospěch skutečně získal. Značným prospěchem dle § 138 odst. 1 trestního zákoníku je prospěch dosahující částky nejméně 500.000 Kč. Není rozhodné,

²³ Č. 12/2011 Sb. rozh. tr.

²⁴ ŠÁMAL, Pavel., 2012, op. cit, str. 1323

zda měl pachatel v úmyslu získat takový prospěch pro sebe či pro jiného. Výší prospěchu je třeba rozumět výší obohacení pachatele. „*Spočívá-li trestná činnost pachatele v nákupu a v následném prodeji určitých věcí, pak prospěchem z takové činnosti je rozdíl mezi peněžní částkou, za kterou byl uskutečněn prodej, a částkou, za kterou byl proveden nákup.*“²⁵ O jednotlivých druzích rozsahů trestné činnosti pojednává kapitola 3.

Dle § 283 odst. 4 písm. a) až c) lze pachateli uložit trest odnětí svobody v rozmezí deseti až osmnácti let, způsobí-li činem dle § 283 odst. 1 těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Oproti analogickému ustanovení § 187 odst. 4 trestního zákona došlo v novém kodexu ke zvýšení horní hranice trestní sazby z patnácti na osmnáct let, a to v důsledku zvýšení maximální výměry nepodmíněného (a nikoli výjimečného) trestu odnětí svobody z patnácti na dvacet let.

K určitému zpřísnění došlo i u kvalifikované skutkové podstaty dle § 187 odst. 4 písm. a) trestního zákona, která původně vyžadovala způsobení těžké újmy na zdraví *více osob* (v soudní praxi vykládáno jako nejméně tři osoby), oproti současnému požadavku na totožný následek u *nejméně dvou osob*. V případě jednání pachatele s následkem smrti je z povahy věci nutné zavinění ve formě nedbalosti. Úmyslné zbavení života by v daném kontextu naplnilo skutkovou podstatu trestného činu vraždy dle § 140 trestního zákoníku v jednočinném souběhu s trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy.

Další okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je skutečnost, že pachatel jedná v úmyslu opatřit pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu. Dle výkladového ustanovení § 138 odst. 1 se jedná o vůbec nejvyšší hranici prospěchu. Prospěchem velkého rozsahu se rozumí prospěch dosahující nejméně částky 5.000.000 Kč.

V neposlední řadě se zvláště závažného zločinu dle § 283 odst. 4 písm. c) trestního zákoníku dopustí osoba, která jedná ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Dle soudní praxe postačí, že tato skupina operuje i jen ve dvou státech, z nichž oba mohou být členskými státy Evropské unie. „*Uvedenému charakteru tedy*

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005

není na překážku, že členské státy Evropské unie neuplatňují na svých vzájemných hranicích žádné kontroly.“²⁶ Rovněž není nutné, aby organizovaná skupina vyvíjela svou činnost dlouhodobě. Oproti ustanovení § 283 odst. písm. a) odlišná formulace skutkové podstaty nevyžaduje členství pachatele v organizaci, nýbrž postačí i volnější forma spolupráce s takovou skupinou.²⁷

Trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy je jediným drogovým trestným činem, u něhož je trestná i jeho příprava (§ 283 odst. 5). Přípravou ve smyslu § 20 odst. 1 trestního zákoníku se rozumí úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu. Trestnost přípravy tak lze v daném případě vázat pouze ke kvalifikovaným skutkovým podstatám (§ 283 odst. 2, 3 a 4), nikoli k základní skutkové podstatě dle § 283 odst. 1. Významná je v této souvislosti skutečnost, že jako samostatný trestný čin je postižena výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedu (§ 286), tedy jednání, jež je fakticky přípravou k trestnému činu dle § 283 trestního zákona. Ustanovení § 286 je v poměru subsidiarity k § 283. „*Pokud si pachatel opatří předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 7 odst. 1 tr. zák., § 187 odst. 2 až 4 tr. zák* (§ 20 odst. 1, § 283 odst. 2 až 4 trestního zákoníku).“²⁸

2.3.3 Trestný čin přechovávání OPL a jedu dle § 284 trestního zákoníku

Cílem trestního zákoníku je zejména zabezpečit ochranu základních práv a svobod, důležitých společenských vztahů, zájmů a hodnot. Dalším cílem je dle Šámala²⁹ mj. prohloubení diferenciací a individualizace trestní odpovědnosti fyzických osob a právních následků této odpovědnosti. Uvedený záměr zákonodárce promítl rovněž do úpravy drogových trestných činů. Oproti původní úpravě obsažené v trestním zákonu došlo k rozšíření počtu trestných činů z pěti na šest a dále zejména k diferenciaci trestních sazeb trestného činu přechovávání OPL a jedu, a to s ohledem na přechovávaný druh látky. Současné znění ustanovení § 284 obsahuje dvě základní

²⁶ Č. 69/2010-T 1325 Sb. rozh. tr.

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1584/2010

²⁸ Č. 19/2004 Sb. rozh. tr.

²⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného, Bulletin advokacie, 2009, č. 10, str. 22

skutkové podstaty, jimiž došlo k oddělení trestnosti přechovávání lehkých konopných drog (odst. 1) od ostatních drog (odst. 2). Jedná se o rozdělení na tzv. „měkké“ a „tvrdé“ drogy. Klasifikace je znázorněna v příloze č. 1 této práce.

Kategorizaci OPL podle nebezpečnosti drogy, resp. závažnosti negativních zdravotních a společenských dopadů, žádala vláda již v počátcích příprav trestního zákoníku (usnesení č. 1177/01 ze dne 14. 11. 2001, usnesení č. 753/03 ze dne 21. 7. 2003). Ačkoli první verze návrhu zákona předmětné dělení neobsahovala, došlo v průběhu legislativního procesu ke změnám, které vyústily v jeho začlenění. Aktuálně účinná úprava vychází z návrhu Ministerstva zdravotnictví ze dne 13. 3. 2003, č. j. 6898/03, OZP/4-179/2, dle kterého jsou do kategorie lehčích OPL zařazeny konopné látky a do druhé skupiny všechny zbývající OPL. Odlišnost obou skupin spočívá v rozdílně stanovených trestních sazbách trestu odnětí svobody, kdy za přechovávání konopné látky pro vlastní potřebu v množství větším než malém hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok, zatímco za totožné jednání v případě přechovávání jiné než konopné látky lze pachatele potrestat trestem odnětí svobody až na dvě léta. Někteří autoři důvodnost dělení zpochybňují argumentací o obdobných účincích měkkých i tvrdých drog, když *„např. marihuanu (tradičně „měkkou drogu“) lze vypěstovat s obsahem účinné látky THC, jež se svými účinky vyrovná mnoha „tvrdým drogám“*.³⁰

Trestného činu přechovávání OPL nebo jedu dle § 284 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí osoba, která neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává v množství větším než malém omamnou látku konopí, pryskyřici z konopí nebo psychotropní látku obsahující jakýkoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemickou variantu (THC). Pachateli hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti nebo propadnutí věc nebo jiné majetkové hodnoty. Ve srovnání s trestním zákonem, kdy bylo možné uložit za tentýž trestný čin až dvouletý trest, jde o podstatnou liberalizaci v přechovávání konopných drog. Spolu s legalizací konopí k léčebným účelům nelze než konstatovat větší přístupnost této návykové látky veřejnosti. Naznačený vývoj vede část společnosti k myšlence úplné legalizace konopí, které by se tak stalo, podobně jako alkohol či cigarety, státem aprobovanou návykovou látkou. Zdravotních, sociálních či ekonomických argumentů pro i proti legalizaci je celá řada. Z právního hlediska bych

³⁰ NOVOTNÁ, Jaroslava. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ v Metodickém návodu Nejvyššího státního zastupitelství k drogovým trestným činům z pohledu státního zástupce v praxi, *Trestněprávní revue*, 2010, č. 9, str. 303

upozornila na mezinárodní závazky (obsažené zejména v Úmluvách), které úplnou legalizaci jakékoli OPL k jakýmkoli účelům (vyjma lékařských a vědeckých), zakazují.

Pojmy konopí a konopná pryskyřice jsou definovány v úvodní kapitole této práce. THC, jeho izomery a stereochemické varianty jsou psychoaktivními látkami, jež se nacházejí v rostlině konopí a jejichž extrakce z rostliny je vyjma léčebného použití nebo vědeckých účelů zakázána.³¹ Při úvahách o aplikaci předmětného ustanovení trestního zákoníku je třeba mít na paměti, že neoprávněné je přechovávání konopí s obsahem více jak 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů. Konopí s menším obsahem THC je možné pěstovat, vyvážet, dovážet či s ním jinak nakládat, a to bez povolení ve smyslu § 5 odst. 5, § 20 odst. 2 písm. e), § 21 odst. 2 písm. d) zákona o návykových látkách.

O obsahu pojmu přechovávání již bylo pojednáno v souvislosti s trestným činem nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy. Oproti ustanovení § 283 trestního zákoníku je však dle § 284 odst. 1 trestáno přechovávání konopné látky *pro vlastní potřebu* (oproti přechovávání *pro jiného* dle ustanovení § 283, vůči kterému je tak § 284 privilegovanou skutkovou podstatou). Sousloví pro vlastní potřebu bylo do skutkové podstaty doplněno až s účinností trestního zákoníku. Ačkoli i úprava v trestním zákoně mířila na přechovávání drogy pro vlastní potřebu, nečinila tak výslovně. Ustanovení § 187a trestního zákona tak „fakticky nedopadalo na přechovávání drogy „pro vlastní potřebu“ v pravém slova smyslu, ale na přechovávání drogy bez prokázání skutečnosti, že byla přechovávána pro jiného.“³²

Přechováváním pro vlastní potřebu se rozumí přechovávání látky „pro osobní potřebu, tedy výhradně pro pachatele tohoto trestného činu a nikoho jiného“³³, kdy účelem přechovávání je zpravidla následná konzumace drogy touto osobou. Pro trestní postih dle § 284 je současně třeba, aby držené množství dosahovalo hranice *množství většího než malého* drogy (k pojmu množství větší než malé viz kapitola 3.1). Zároveň se však nesmí jednat o tzv. spotřební držbu (ke spotřební držbě drogy viz kapitola 3.2). Důvodem takto vymezené hranice trestnosti, resp. beztrestnosti je ochrana osob drogově závislých, tj. osob, které opakovaně zneužívají návykové látky, před nepřiměřenou trestní represí. Panuje shoda v tom, že předmětné ustanovení nemíří na postih držitelů

³¹ § 15 písm. e) zákona o návykových látkách

³² ZEMAN, Petr a kol. Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, str. 27

³³ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013

jedné běžné dávky drogy, neboť jinak by šlo o postih konzumace drog, nikoli o postih jejího přechovávání.³⁴ Již v 90. letech minulého století převládal názor o nevhodnosti trestního postihu drogově závislých osob, neboť „*toxikomanie je nemoc (...), a proto je třeba k toxikomanům přistupovat jako k nemocným lidem, kteří potřebují odbornou (...) léčbu a pomoc (...). Toxikomany je tedy třeba léčit a nikoli trestat. Tato skutečnost jasně hovoří proti trestání držitelů drog, které vyvolá praktický negativní dopad novely spočívající v zatlačení toxikomanů (pod hrozbou sankcí) do ještě větší ilegality.*“³⁵ Jiný kolektiv autorů poukázal na skutečnost, že (...) „*samotný trest a jeho výkon patrně není schopen odstranit v daném případě základní příčinu spáchání trestného činu, tj. návyk na drogy, a nemá ani natolik odstrašující účinek, aby odsouzeného motivoval k tomu, že sám vyhledá pomoc v podobě léčby a té se podrobí. Naopak lze předpokládat, že osoby závislé na drogách budou častými recidivisty a s ohledem na tuto skutečnost jim postupně budou ukládány nepodmíněné tresty odnětí svobody.*“³⁶

Trestní postih držení drogy pro vlastní potřebu byl v devadesátých letech včleněn do úpravy trestního zákona zákonem č. 112/1998 Sb. Nutno podotknout, že se tak stalo opětovně, neboť trestní zákon již dříve trestnost přechovávání drogy pro vlastní potřebu obsahoval. Přijetí novely č. 112/1998 Sb. předcházely intenzivní diskuzi zabývající se zejména otázkou, na koho vlastně ustanovení § 187a trestního zákona dopadá. V důsledku vyloučení skupiny „běžných“ toxikomanů či experimentátorů držících jen malé množství drogy a dealerů a obchodníků s drogami trestaných dle § 187 trestního zákona, se „*dosah skutkové podstaty § 187a zúžil v podstatě na případy, kdy bylo u určitých osob zjištěno přechovávání drogy v množství, které přesahuje jejich běžnou potřebu (jde tedy o množství větší než malé), ale nepodaří se jim prokázat, že jednali způsobem uvedeným v ustanovení § 187.*“³⁷ Předmětná novela byla kritizována i z jiných důvodů³⁸, z nichž mnohé jsou aktuální i za účinnosti obdobně znějících ustanovení trestního zákoníku. Komentář k § 284 trestního zákoníku³⁹ k osobě adresáta předmětného ustanovení uvádí, že „*ustanovení dopadá i na ty, kteří jsou na droze zcela*

³⁴ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexandr, ŠÁMAL, Pavel. K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu (dokončení). Právní rozhledy, 1999, č. 11, str. 581

³⁵ JURÁKOVÁ, Iveta. Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, č. 1, str. 15

³⁶ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexandr, ŠÁMAL, Pavel., 1999, op. cit., str. 581

³⁷ PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexandr, ŠÁMAL, Pavel., 1999, op. cit., str. 581

³⁸ JURÁKOVÁ, Iveta. 1999, op. cit., str. 19

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2887

závislí a je na ně třeba pohlížet jako na nemocné, pokud splňují podmínky § 284 odst. 2.“ Z toho důvodu je dle komentáře třeba vůči těmto osobám uplatnit zvláštní (smířlivé) přístupy, spočívající např. ve využití podmíněného upuštění od potrestání dle § 48, podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem dle § 84 a n. či možnosti nepokládat recidivu za přitěžující okolnost ve smyslu § 42 písm. p) trestního zákoníku.

Trestného činu přechovávání OPL nebo jedu dle § 284 odst. 2 trestního zákoníku se dopustí osoba, která neoprávněně pro vlastní potřebu přechovává jinou OPL než uvedenou v odstavci 1 nebo jed v množství větším než malém. Pachateli hrozí trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Tato skutková podstata postihuje neoprávněné přechovávání všech OPL a jedů vyjma konopí nebo psychotropních látek obsahujících THC, na které dopadá mírnější postih dle odst. 1 tohoto ustanovení. Jedná se o látky uvedené v přílohách 1 – 8 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., resp. v seznamech zakázaných látek dle Úmluv. I dle § 284 odst. 2 lze trestat pouze přechovávání OPL *pro vlastní potřebu* (viz výše), a to v *množství větším než malém* drogy (k pojmu množství větší než malé viz kapitola 3.1).

Kvalifikované skutkové podstaty dle § 284 odst. 3 a 4 trestního zákoníku navazují na obě výše uvedené základní skutkové podstaty. Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívají v páchání trestné činnosti dle § 284 odst. 1 a 2 ve větším a značném rozsahu. Oproti kvalifikovaným skutkovým podstatám dle § 283 odst. 2 a 3 není větší rozsah vázán na další zákonnou podmínku, tj. není současně zapotřebí jednat vůči dítěti či vůči dítěti mladšímu patnácti let. O pojmech větší a značný rozsahu, jakož i o jejich vztahu k pojmu množství větší než malé pojednává kapitola 3.3.

2.3.4 Trestný čin nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL dle § 285 trestního zákoníku

Nedovolené pěstování rostlin obsahujících OPL je novým trestným činem, jenž byl do trestního práva včleněn spolu s účinností trestního zákoníku. Důvodem jeho zařazení byla zejména nutnost oddělit pěstování OPL a hub tzv. samozásobiteli od pěstování takových rostlin či hub za účelem další distribuce.⁴⁰ Dle důvodové zprávy k § 285 je

⁴⁰ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku

dále smyslem ustanovení „zachovat trestnost (držení a) pěstování psychotropních rostlin – a z nich zejména nejčastěji pěstovaného konopí – pro vlastní potřebu, zároveň však vyřadit (vesměs rekreační, tedy „neproblémové“) konzumenty konopných drog (a dalších rostlinných drog a hub) z účasti na trhu, na němž se vyskytují s komparativně významně nebezpečnějšími drogami typu heroinu, metamfetaminu, kokainu apod.“

Obdobně jako u trestného činu přechovávání OPL a jedu dle § 284, je i v případě trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL dle § 285 trestné jednání diferencováno do dvou základních skutkových podstat, a to v závislosti na typu pěstované návykové látky. První odstavec postihuje pěstování jediného druhu rostliny (konopí), druhý odstavec postihuje pěstování houby či jiné rostliny obsahující OPL (tj. vyjma konopí). Odlišně je u obou odstavců stanovena výše trestních sazeb trestu odnětí svobody. Za pěstování rostliny konopí lze uložit až šestiměsíční trest odnětí svobody, za pěstování jiných rostlin obsahujících OPL a hub lze uložit trest odnětí svobody v trvání až jednoho roku.

Jak již bylo řečeno, předmětný trestný čin byl do trestního zákoníku začleněn zejména proto, aby došlo ke zřetelnému oddělení postihu samozásobitelů, tj. pěstitelů rostlin obsahujících OPL pro svou vlastní potřebu, od postihu pro společnost zjevně nebezpečnějších velkopěstitelů a distributorů takových rostlin. Původní úprava stíhala obě skupiny dle stejných ustanovení trestního zákona (v závislosti na okolnostech případu dle § 187 či § 187a) a bez ohledu na druh pěstované rostliny. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006 [č. 18/2007 Sb. rozh. tr.] týkajícím se rostliny konopí stanovil: „*Poněvadž rostlina konopí (rod Cannabis) je již sama o sobě omamnou látkou (...), lze jejím neoprávněným vypěstováním pro vlastní potřebu v množství větším než malém naplnit zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a odst. 1 tr. zák. Její neoprávněné vypěstování pro jiného je pak opatřením omamné látky jinému ve smyslu tohoto zákonného znaku uvedeného v ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák.*“ Tato část rozhodnutí Nejvyššího soudu není s ohledem na současné znění trestního zákoníku aktuální.

Trestného činu dle § 285 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém rostlinu konopí. Pachatele lze

potrestat trestem odnětí svobody až na šest měsíců, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Trestného činu dle § 285 odst. 2 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje v množství větším než malém houbu nebo jinou rostlinu než uvedenou v odstavci 1 obsahující OPL. Pachatele lze potrestat trestem odnětí svobody až na jeden rok, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

V obou případech se jedná o privilegované skutkové podstaty vůči trestnému činu dle § 283 trestního zákoníku. Pěstováním se rozumí „*produkce rostliny v její přirozené fyziologické podstatě, což fakticky znamená zasetí semene nebo zasazení výpěstku rostliny, následná péče o rostliny a event. její sklizeň.*“⁴¹ O obsahu pojmů *neoprávněně a pro vlastní potřebu* bylo pojednáno v souvislosti s trestnými činy dle § 283 a § 284 trestního zákoníku, omamná látka konopí je definována v úvodní kapitole této práce, množství a rozsahu drogy je pak věnována kapitola 3 této práce. *Houbou a jinou rostlinou* se rozumí houby a rostliny obsahující OPL vyčtené v nařízení vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující OPL a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku. Předmětné nařízení je dle § 289 odst. 3 trestního zákoníku prováděcím nařízením k ustanovení § 285. Dle přílohy č. 1 předmětného nařízení je rostlinou ve smyslu § 285 trestního zákoníku konopí s obsahem více jak 0,3 % THC a kokainovník pravý. Houbou je každá houba obsahující psilocybin a psilocin. Do kategorie jiných rostlin obsahujících OPL je třeba v souladu s Jednotnou úmluvou zahrnout také opiový mák, resp. makovou nať. Dle přílohy č. 2 nařízení je za množství větší než malé považováno 5 kusů uvedených rostlin nebo více než 40 hub.

S problematikou pěstování rostlin obsahujících OPL souvisí rozsáhlá a donedávna poměrně nesourodá judikatura Nejvyššího soudu, zabývající se otázkou, zda pěstování rostliny obsahující OPL lze označit za výrobu OPL ve smyslu § 283 trestního zákoníku. Vzájemnou rozpornost mnohých rozhodnutí odstranilo stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 12. 2013, sp. zn. Tpjn 300/2014 [č. 1/2015 Sb. rozh. tr.], které do jisté míry sjednotilo dosavadní odlišné přístupy trestních senátů k výkladu pojmů *výroba a pěstování* OPL. Kolegium ve stanovisku vyjádřilo názor, že „*pěstování*

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2893

rostliny konopí může s ohledem na množství vypěstovaných rostlin, způsob pěstování a na další okolnosti naplnit zákonné znaky ustanovení § 283 odst. 1 trestního zákoníku spočívající v tom, že „jinému opatří“ či „pro jiného přechovává“ OPL.“⁴² Dále kolegium vyslovalo souhlas s částí výroku obsaženou v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006 [č. 18/2007 Sb. rozh. tr.], dle kterého „samotné pěstování rostliny konopí, kterou zvláštní zákon považuje za OPL ve smyslu § 195 odst. 1 tr. zák., nelze zároveň ztotožňovat s pojmem „výroba“ OPL podle § 187 tr. zák. O výrobu (resp. některou její fázi) by mohlo jít jedině v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana), anebo k získání psychotropní látky tetrahydrokanabinolu (THC). V takovém případě je samotné opatření nebo přechovávání rostlin konopí pokusem trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 tr. zákoníku a nikoli jen přípravou ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku.“⁴³ V případě posouzení jednání jako (pokusu) výroby OPL je dále nerozhodné, zda pachatel pěstuje rostlinu pro svou potřebu či pro potřebu jiného, neboť dle § 283 je neoprávněná výroba (oproti výslovné úpravě přechovávání *pro jiného* či opatření *jinému*) trestná bez ohledu na to, kdo jí provádí nebo komu je určen výsledný produkt. Nejvyšší soud dále postavil najisto, že v kontextu citovaného úryvku je pěstování rostliny pokusem a nikoli přípravou⁴⁴ trestného činu výroby OPL. Fakticky tak umožnil učinit závěr o trestní odpovědnosti pachatele, který by v případě posouzení jednání jako přípravy nebyl pro nesplnění podmínek ustanovení § 20 odst. 1 trestně odpovědný. V neposlední řadě může být dle názoru kolegia „neoprávněné vypěstování rostlin konopí nebo jejich přechovávání pro vlastní potřebu v množství větším než malém trestným činem dle § 284 odst. 1 tr. zákoníku nebo dle § 285 odst. 1 tr. zákoníku. Avšak jen tehdy, pokud pachatel dále nepoužije vypěstované rostliny k výrobě ve výše uvedeném smyslu nebo jestliže s ohledem na množství vypěstovaných rostlin, způsob jejich pěstování a na další okolnosti nelze dovodit, že je opatřil nebo přechovával pro jiného.“ Výše uvedeným závěrem trestní kolegium sjednotilo dosavadní soudní praxi zejména v tom smyslu, že výslovně umožnilo posuzovat pěstování konopí a jeho

⁴² Viz také Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 8 Tdo 186/2009, Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. 5 Tdo 812/2012

⁴³ Č. 18/2007 Sb. rozh. tr.

⁴⁴ Jako přípravu posoudil obdobný případ Nejvyšší soud v již citovaném usnesení č. 18/2007 Sb. rozh. tr.

následné sušení či drcení jako výrobu dle § 283 trestního zákoníku. Překonáno tak bylo např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 4 Tdo 917/2009, dle kterého „je třeba se na proces usušení květenství a horních lístků z konopí dívat jako na způsob uchování, resp. konzervace, vyprodukované rostliny v sušené formě pro její pozdější použití. Proto nemůže být tento proces ztotožňován s pojmem ‚výroba‘ omamné látky.“ I přes svou vysokou autoritu ale nemá stanovisko Nejvyššího soudu oporu celé akademické obce. Nesouhlasné názory vycházejí a dovolávají se zejména znění Úmluv, ze kterých česká právní úprava vychází a která nejsou předmětným stanoviskem zcela respektována. Jednotná úmluva definuje tři vzájemně podobné, avšak obsahově odlišné pojmy, a to výrobu, produkci a pěstování OPL. Za výrobu dle čl. 1 odst. 1 písm. n) označuje všechny procesy, kromě produkce, jež umožňují získání omamných látek a zahrnuje rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy. Produkci je dle čl. 1 odst. 1 písm. t) proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují. Konečně pěstování dle čl. 1 odst. 1 písm. i) označuje pěstování opiového máku, keře koka a rostliny konopí. Z uvedených definic vyplývá, že produkci látek uvedených v definici (nikoli jiných) nelze směřovat s jejich výrobou. „Dle Jednotné úmluvy se jedná o dva odlišné druhy procesů, které nelze směřovat, a pokud je získávání konopí a konopné pryskyřice z rostliny konopí produkcí, nelze tyto látky z rostliny konopí „vyrobit“.“⁴⁵ Produkce proto, dle názoru stejného autora, není „specifickým označením pro výrobu konopí a konopné pryskyřice jako omamné látky z již vypěstované rostliny konopí“, jak ji označil Nejvyšší soud ve svém stanovisku. Dle autora je výrobou OPL nutné rozumět proces, kdy je výchozí látka zpracována do jiné OPL, odlišné od původní omamné látky. Produkci marihuany, tj. sklizením, sušením a případným drcením rostliny však nevzniká jiná OPL, nýbrž dochází pouze k přeměně látky (nadále totožného složení) do podoby vhodné k užití.

Dále, vycházíme-li z názoru Nejvyššího soudu, dle kterého je úprava rostliny výrobou či pokusem výroby dle § 283, není zcela jasné, na které případy by se mělo vztahovat ustanovení § 285. Ke zpracování vypěstované rostliny sušením dochází v naprosté většině případů, ne-li vždy. Pokud je dle názoru Nejvyššího soudu nutné na tyto případy vztáhnout ustanovení § 283, zbývá § 285 výlučně k postihu pěstování rostliny v úzkém slova smyslu. Z důvodové zprávy k § 285 však nevyplývá úmysl zákonodárce postihnout pouhé vypěstování rostliny (bez následného sklizení a dalšího zpracování),

⁴⁵ ZEMAN, Petr. „Výroba“ konopí z konopí? Trestněprávní revue, 2015, č. 9, str. 211

nýbrž právě i její následné zpracování do stavu před konzumací. Dle již uvedené citace důvodová zpráva k § 285 uvádí: „*vlastním smyslem je zachovat trestnost (držení a) pěstování psychotropních rostlin – a z nich zejména nejčastěji pěstovaného konopí – pro vlastní potřebu, zároveň však aktivně vyřadit (vesměs experimentální a rekreační, tedy ‚neproblémové‘) konzumenty konopných drog (a dalších rostlinných drog a hub) z účasti na trhu, na němž se vyskytují s komparativně významně nebezpečnějšími drogami typu heroinu, metamfetaminu, kokainu apod.*“ Citovaný úryvek komentuje Zeman následovně: „*Autoři trestního zákoníku výslovně počítali s tím, že uvedené ustanovení bude dopadat na „samozásobitelství“ zejména „experimentálních a rekreačních konzumentů konopných drog“. Nevím, jak jinak tyto formulace vyložit, než že uvedení „konzumenti“ budou příslušné rostliny pěstovat proto, aby následně OPL v nich obsaženou „zkonzumovali“, a to patrně způsobem, jakým se tyto OPL obvykle konzumují (v případě konopí v sušené formě, nikoliv např. okusováním nesklizené rostliny), s tím, že takové jednání bude možno kvalifikovat jako trestný čin dle § 285 TrZ. Přesto podle stanoviska trestního kolegia sp. zn. Tpjn 300/2014 se pachatel – konzument takovým pěstováním („samozásobitelstvím“) dopouští pokusu trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 a § 283 odst. 1 TrZ.*“⁴⁶ Podobně chápe význam a obsah ustanovení § 258 také komentář, dle kterého je pěstováním *eventuálně i sklizeň* (viz výše uvedená definice pojmu pěstování).⁴⁷

Vedle nyní uvedených pojetí lze dohledat i názory střídmější, vycházející z předpokladu, že zákonodárce zamýšlel v ustanovení § 285 postihnout pouze pěstování rostlin obsahujících OPL, nikoli jejich následnou sklizeň či zpracování. Dle Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti „*by zavedením této nové skutkové podstaty pěstování rostlin či hub obsahujících OPL měly být odstraněny nejasnosti ohledně právní kvalifikace procesu samotného pěstování těchto rostlin či hub, tj. do okamžiku jejich sklizení či sběru.*“⁴⁸

Kvalifikované skutkové podstaty dle § 285 odst. 3 a 4 trestního zákoníku navazují na obě výše uvedené základní skutkové podstaty. Okolnosti podmiňující použití vyšší

⁴⁶ ZEMAN, Petr. „Výroba“ konopí z konopí? Trestněprávní revue, 2015, č. 9, str. 211

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2893

⁴⁸ Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Nový trestní zákoník, in: Zaostřeno na drogy 1, 2010, č. 1, str. 6

trestní sazby spočívají v páčání trestné činnosti dle § 285 odst. 1 a 2 ve větším a značném rozsahu. O pojmech větší a značný rozsahu, jakož i o jejich vztahu k pojmu množství větší než malé pojednává kapitola 3.3.

2.3.5 Trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě OPL a jedu dle § 286 trestního zákoníku

Trestného činu dle § 286 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává prekursor nebo jiný předmět určený k nedovolené výrobě OPL, přípravku, který obsahuje OPL nebo jedu. Pachateli lze v takovém případě uložit trest odnětí svobody až na pět let, peněžitý trest, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Oproti původní úpravě obsažené v § 188 trestního zákona došlo v trestním zákoníku k několika obsahovým změnám. Zejména byl, na základě závazků České republiky vyplývajících z Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s OPL ze dne 20. 12. 1988, do odstavce 1 doplněn prekursor. Pojem prekursor je definován v úvodní kapitole práce. Ve smyslu ustanovení § 286 je prekursor látkou, jež má potenciál stát se surovinou k výrobě OPL. Takový prekursor musí být držen oprávněně, tedy na základě povolení nebo i bez povolení, není-li zákonem požadováno. Tím se předmětná skutková podstata liší od trestného činu dle § 283, který postihuje *neoprávněné* držení či jiné nakládání s prekursorem. Oproti tomu u jiných předmětů určených k nedovolené výrobě (vyjma prekursoru) nezáleží na oprávněnosti či neoprávněnosti držby. Trestní odpovědnost vzniká v obou případech.

V případě držby prekursoru či jiného předmětu je dále rozhodné, zda je tento předmět určený k výrobě OPL, tedy zda má osoba v úmyslu použít ho k výrobě OPL. Není-li takový úmysl prokázán, nelze konstatovat naplnění skutkové podstaty dle § 286 trestního zákoníku. Jinými slovy nestačí pouhá způsobilost prekursoru či jiného předmětu sloužit k výrobě OPL, nýbrž musí být postaveno na jisto, že pachatel tento předmět k výrobě určil.

Jiným předmětem určeným k výrobě jsou nejen přístroje, jiná zařízení a jejich součásti, ale i suroviny způsobilé, potřebné a určené k výrobě OPL.⁴⁹ Takovým předmětem či prekursorem naopak není rostlina konopí, jak také potvrdil Nejvyšší soud v usnesení ze

⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2899

dne 30. ledna 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008 [č. 52/2008 Sb. rozh. tr.], dle kterého: „*Neoprávněné vypěstování rostliny konopí setého (Cannabis sativa), která je již sama o sobě omamnou látkou ve smyslu § 195 odst. 1 TrZ (...), nelze považovat za výrobu předmětu určeného k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky ve smyslu § 188 odst. 1 TrZ.*“

O pojmech přechovává a sobě nebo jinému opatří, pojednává kapitola 2.3.2 v souvislosti s trestným činem dle § 283 trestního zákoníku. V téže kapitole je rovněž pojednáno o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy dle § 20 odst. 1, § 283 odst. 2 až 4 trestního zákoníku, který může být aplikován jen ve vztahu ke kvalifikovaným skutkovým podstatám předmětného ustanovení. Z důvodu vysoké společenské nebezpečnosti a za účelem umožnění postihu přípravného jednání, které spočívá v držení či výrobě předmětu určeného pro nedovolenou výrobu OPL, a na které současně nedosahují kvalifikované skutkové podstaty § 283, rozhodl zákonodárce povýšit předmětné přípravné jednání na dokonáný trestný čin výroby a držení předmětu k nedovolené výrobě a OPL a jedu. K tomu se v již citovaném usnesení vyjádřil Vrchní soud následovně: „*Pokud si pachatel opatří předmět v úmyslu uvedené látky vyrábět, má přednost použití primárního ustanovení o přípravě k trestnému činu nedovolené výroby a držení OPL a jedu podle § 7 odst. 1 tr. zák., § 187 odst. 2 až 4 tr. zák. (§ 20 odst. 1, § 283 odst. 2 až 4 trestního zákoníku).*“⁵⁰ Podstatný rozdíl mezi přípravou k § 283 a dokonáným trestným činem dle § 286 spočívá dále v tom, že příprava (nejen k § 283 odst. 2 až 4) musí směřovat k individuálně určenému trestnému činu, zatímco držet předmět k nedovolené výrobě OPL ve smyslu § 286 lze i v případě absence vazby na konkrétní trestné jednání.

Dle základní skutkové podstaty předmětného trestného činu lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na pět let. Oproti původní úpravě obsažené v trestním zákoně došlo ke snížení dolní hranice trestní sazby, neboť dle § 188 trestního zákona bylo možné pachatele postihnout trestem odnětí svobody v rozmezí jednoho roku až pěti let. Oproti trestnímu zákonu dále došlo k rozšíření a úpravě okolností, které podmiňují použití vyšší trestní sazby, a to z původních tří na čtyři. Pachateli lze uložit trest odnětí svobody v rozmezí dvou až deseti let, spáchá-li předmětný trestný čin jako člen organizované skupiny, ve značném rozsahu, ve větším rozsahu vůči dítěti či získá-li takovým činem

⁵⁰ Č. 19/2004 Sb. rozh. tr.

pro sebe nebo pro jiného značný prospěch. O jednotlivých zvláště přitěžujících okolnostech bylo pojednáno v souvislosti s dříve diskutovanými trestnými činy. Obsah pojmů *značný rozsah* a *větší rozsah* má však v kontextu ustanovení § 286 poněkud jiný význam než jaký má ve vazbě na § 283 odst. 2 písm. c) a d). Stanovení rozsahu trestné činnosti bude v tomto případě odvislé nikoli od množství drogy, nýbrž od intenzity nakládání s předmětem určeným k nedovolené výrobě OPL a jedu.

2.3.6. Trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku

Trestného činu dle § 287 odst. 1 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří. Není nutné, aby byli adresáti jednáním pachatele skutečně ovlivněni, k naplnění skutkové podstaty postačuje způsobilost jednání pachatele ovlivnit jiné osoby. Pachateli lze za takové jednání uložit trest odnětí svobody až na tři roky nebo zákaz činnosti. Citované ustanovení nedoznalo oproti původní úpravě v trestním zákoně žádných změn.

Objektem předmětného trestného činu je ochrana společnosti před zneužíváním návykových látek ve smyslu § 130 trestního zákoníku, s výjimkou alkoholu. Co se rozumí návykovou látkou dle ustanovení § 130, bylo již popsáno v úvodní kapitole této práce. Dosah předmětné skutkové podstaty je oproti výše uvedeným skutkovým podstatám širší, neboť postihuje i šíření návykových látek, které nejsou OPL. Alkohol je z ustanovení § 287 vyňat, neboť jej zákonodárce považuje za méně společensky škodlivou návykovou látku. O tom svědčí i jeho všeobecná, legální dostupnost osobám starším osmnácti let. Svádění či podpora ve zneužívání alkoholu není trestným činem, je-li takové jednání namířeno vůči dospělému. Opakované poskytování alkoholu dítěti, a to ve větší míře či opakovaně je trestným činem dle § 204 trestního zákoníku, za který lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na jeden rok. Podobným jednáním se lze dopustit také trestné činnosti ve smyslu § 201 trestního zákoníku.

Pachatel svádí ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu např. tím, že jiného k jejímu zneužití přemlouvá či předvádí její správnou aplikaci. Svádění na rozdíl od podněcování či šíření směřuje vždy vůči individuálně určené osobě.⁵¹ Podporováním se dle literatury rozumí např. opatření návykové látky či souvisejícího příslušenství,

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 2904

zabezpečení klidného místa k aplikaci látky, utvrzování či poskytování rad a doporučení ke způsobu jejího užití.⁵² Podněcování je činnost směřující k neurčitému okruhu osob, jež je způsobilá ovlivnit rozhodnutí těchto osob k tomu, aby zneužily návykovou látku. Naplnění skutkové podstaty trestného činu dle § 287 odst. 1 ve formě podněcování spatřil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 8 Tdo 1217/2014 [č. 34/2015 Sb. rozh. tr.], v jednání, jímž pachatel „*veřejně prezentoval širší sortiment produktů, látek, nástrojů či výrobků, které se ke zneužívání omamných a psychotropních látek obvykle používají, tyto látky připomínají nebo na ně v různých souvislostech poukazují.*“ Šířením je vybízení ostatních k rozšiřování informací o zneužívání návykových látek či např. schvalování nedovolené výroby OPL dle § 283 trestního zákoníku.

Základní skutkovou podstatu doplňují dvě kvalifikované skutkové podstaty. Trestného činu šíření toxikomanie dle odst. 2 předmětného ustanovení se dopustí ten, kdo jedná jako člen organizované skupiny, vůči dítěti či pokud šíří toxikomanii prostřednictvím tisku, filmu, rozhlasu, televize, veřejně přístupné počítačové sítě nebo jiným obdobně účinným způsobem. Pachatele lze potrestat odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem. První z výše uvedených zvlášť přitěžujících okolností byla do trestního práva včleněna s účinností trestního zákoníku. O pojmu organizované skupiny a členství v ní bylo pojednáno v souvislosti s trestným činem dle § 283 trestního zákoníku. Trestného činu dle odst. 3 předmětného ustanovení se pak dopustí ten, kdo jedná vůči dítěti mladšímu patnácti let. Pachateli za takové jednání hrozí trest odnětí svobody v rozmezí od dvou do osmi let.

Trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku (§ 188a trestního zákona) je subsidiární vůči ustanovení § 283, kdy šíření toxikomanie „*pouze doplňuje ochranu téhož objektu, kterou poskytuje primární ustanovení o trestném činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák., a to proti méně nebezpečným útokům téhož druhu. Ustanovení subsidiární se užije, jen pokud není čin trestný podle ustanovení primárního, a jednočinný souběh těchto trestných činů je tak vyloučen.*“⁵³

⁵² ŠÁMAL, Pavel, 2012, op. cit., str. 2904

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2005, sp. zn. 11 Tdo 843/2005

Trestný čin šíření toxikomanie se v posledních letech dostal do povědomí české veřejnosti zejména v souvislosti s problematikou tzv. growshopů. Growshopy jsou kamenné či internetové obchody, které nabízejí široký sortiment předmětů týkajících se rostlin obsahujících OPL (zejména konopí s více jak 0,3 % THC), a to od ryze upomínkových předmětů až po hnojiva, květináče, ventilátory, vodní dýmky a další vybavení potřebné k pěstování rostlin, jejich následné úpravě a zneužívání. Obvyklým sortimentem growshopů je rovněž široká nabídka semen rostliny, doplněná popisem výhradně pozitivních a příjemných účinků při následné aplikaci drogy. Za účelem zvýšení poptávky po shora uvedeném zboží je nabídka growshopů zpravidla šířena také prostřednictvím reklamních letáků a návodů obsahujících rady a tipy pro pěstování rostlin. Ačkoli growshopy existovaly a fungovaly již řadu let, do hledáčku orgánů činných v trestním řízení se dostaly až v letech 2012, 2013, kdy soudy poprvé označily provozování growshopů za trestnou činnost, konkrétně v uvedeném jednání spatřily trestný čin šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku.⁵⁴ Provozovatelé growshopů argumentovali ve svůj prospěch zejména tím, že inkriminované jednání není trestným činem, neboť pouhá nabídka semen rostlin a souvisejícího sortimentu nenaplnuje skutkovou podstatu podněcování či šíření toxikomanie ve smyslu § 287 trestního zákoníku. Často také zaznívala výtko nedostatečného zohlednění principu subsidiarity trestní represe. Dle názoru obhajoby nedosáhla stíhaná činnost takové společenské škodlivosti, jež by bylo třeba korigovat prostředky trestního práva. K šíření informací prostřednictvím letáků a jiných propagačních materiálů pak bylo argumentováno především již tak neomezeným a dosud nepotrestaným šířením informací prostřednictvím internetu či jiných periodik (např. časopisu Legalizace). Nalézací soudy, Nejvyšší i Ústavní soud však v dané věci zaujaly souladné a jednoznačné stanovisko, totiž že předmětné jednání naplňuje skutkovou podstatu trestného činu šíření toxikomanie dle § 287 trestního zákoníku a že užití principu subsidiarity trestní represe není na místě, neboť společenská škodlivost takového jednání je dána. Vyloučení užití principu subsidiarity trestní represe a nutnost postihu provozovatelů growshopů zdůraznil a současně „posvětil“ Ústavní soud v nálezu ze dne 20. 2. 2014, sp. zn. III. ÚS 934/13, když mj. uvedl: *„Porušení principu subsidiarity trestní represe v uvedeném ani v jiném smyslu nepředstavuje, je-li zpřístupnění (širokému okruhu osob)*

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1206/2012, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 11 Tdo 935/2014; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2014, sp. zn. 3 Tdo 1218/2014

nejen návodných a podněcujících informací, nýbrž i poskytnutí morální podpory a materiálního zajištění pro zneužívání návykových látek (provozováním příslušné prodejny) obecnými soudy podřazeno pod skutkové znaky objektivní stránky trestného činu šíření toxikomanie.“ Restriktivní přístup české justice k otázce trestní odpovědnosti provozovatelů growshopů je dle mého názoru zcela namístě, argumenty obsažené v odůvodnění odsuzujících rozsudků jsou pádné a vystihují stávající společenskou nebezpečnost provozování growshopů, která by v případě jejich dalšího legálního fungování jistě narůstala.

2.3.7 Společná ustanovení dle § 289 trestního zákoníku

Trestněprávní úpravu související s drogovými delikty (a současně i Díl 1 Hlavy VII. trestního zákoníku) uzavírají zmocňovací ustanovení v § 289. Odstavce 1 až 3 předmětného ustanovení přímo nedefinují trestním zákoníkem používané pojmy, nýbrž odkazují na zvláštní právní předpisy, a to výslovně na zákon (odst. 1) a vládní nařízení (odst. 2 a 3).

Dle § 289 odst. 1 zákon stanoví, co se považuje za OPL, přípravky obsahující OPL a prekursory. Do 1. 1. 2014 byly tyto látky vyjmenovány v přílohách zákona o návykových látkách. Zákonem č. 273/2013 Sb., došlo k novelizaci zákona o návykových látkách v tom smyslu, že byl předmětný seznam látek přesunut z příloh zákona do vládního nařízení č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, k jehož vydání je vláda zmocněna na základě § 44c odst. 1 zákona o návykových látkách. O předmětné novelizaci zákona o návykových látkách bude samostatně pojednáno v rámci kapitoly 4.1 této práce.

Odst. 2 a 3 zmocňují vládu, aby nařízením stanovila, co se považuje za jedy a které rostliny a houby jsou rostlinami a houbami dle § 285 a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu § 285. Vláda tak učinila nařízením vlády č. 455/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující OPL a jaké je jejich množství větší než malé ve smyslu trestního zákoníku a nařízením vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u OPL, přípravků je obsahujících a jedů. Problematice Ústavním soudem zrušené přílohy č. 2 posléze jmenovaného nařízení se věnuje kapitola 4.3.

2.3.8 Trestný čin nepřekažení trestného činu dle § 367 trestního zákoníku

V souvislosti s drogovou kriminalitou v úzkém slova smyslu (ustanovení § 283 až § 289 trestního zákoníku) souvisí trestný čin nepřekažení trestného činu, jenž je v systematicce trestního zákoníku zařazen do Hlavy X. (trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných) Dílu 8 (některé další formy trestné součinnosti) zvláštní části. Dle ustanovení § 367 se trestného činu dopustí osoba, která se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá mj. trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy dle § 283 trestního zákoníku a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí. Nepřekažení jiných drogových trestných činů není samostatně trestáno, neboť tyto zbylé trestné činy dle názoru zákonodárce nedosahují takové společenské nebezpečnosti, již je nutno uvedeným způsobem bránit. Překazít trestnou činnost lze fyzickým zabráněním, slovy, stavěním překážek, oznámením státním zástupci, policejnímu orgánu či jinému způsobilému orgánu. Aplikace předmětného ustanovení, jakož i následného trestního postihu, je limitována odstavcem 2, dle kterého není trestný ten, kdo nemohl trestný čin dle § 283 překazít bez značných nesnází nebo aniž by sebe či osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. S ohledem na charakter trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy, který je z velké části páchán v rámci organizované skupiny, ve spolupachatelství, za účastenství jiných osob či je provázen související trestnou činností, jsou proto mnohé osoby z dosahu ustanovení § 367 vyloučeny, neboť by se svým jednáním samy vystavovaly nebezpečí trestního stíhání. Z téhož důvodu je dle mého názoru značně omezen trestní postih osob drogově závislých, neboť rovněž ty mohou mít důvodnou obavu trestního postihu v případě, že obvykle přechovávají (větší než malé množství) drogy.

2.4 Česká právní úprava mimotrestního charakteru

Problematikou návykových látek se zabývají i další právní předpisy, které lze souhrnně nazvat předpisy „mimotrestního“ charakteru. Ačkoli se může na první pohled zdát, že tyto předpisy nejsou z hlediska trestního práva příliš relevantní, opak je pravdou. Některé z nich definují a dále zakotvují pojmy užívané trestním zákoníkem a fakticky tak dotvářejí skutkové podstaty shora uvedených drogových trestných činů. Určitý, jasný a srozumitelný obsah pojmů jako např. omamná látka, psychotropní látka, jed,

houba a dalších, je zásadní nejen z hlediska práva trestního. Dle čl. 39 Listiny základních práv a svobod *jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit. Zásady nullum crimen, nulla poena sine lege* je nutno dbát ve všech jejích variantách. Jinými slovy musí být zákon zakládající trestní odpovědnost osob psaný, srozumitelný, dostatečně určitý, nesmí být aplikován retroaktivně a rovněž nesmí být užito principu analogie v neprospěch obviněného. I navzdory uvedené ústavní zásadě není výhrada zákona ve smyslu čl. 39 Listiny základních práv a svobod, resp. ve smyslu § 289 odst. 1 trestního zákoníku zcela dodržována, neboť OPL, přípravky obsahující OPL a prekursorů nejsou upraveny v právním předpise se silou zákona, nýbrž pouze ve vládním nařízení. Obdobně, z důvodu porušení shora uvedeného ústavního principu, rozhodl Ústavní soud o zrušení části ustanovení § 289 odst. 2 trestního zákoníku v části, která delegovala určení množství většího než malého do vládního nařízení, když současně zrušil i část dotčeného vládního nařízení. O předmětném nálezu Ústavního soudu pojednává kapitola 4.3 této práce. Ve stručnosti však lze zde uvedený většinový názor ústavních soudců shrnout tak, že vládní nařízení není právním předpisem, jenž by postačil k vymezení podmínek trestní odpovědnosti ve smyslu čl. 39 Listiny základních práv a svobod.

Některé mimotrestní předpisy již byly zmíněny v rámci předchozího výkladu. Pro přehlednost a za účelem dodržení systematiky probíraného tématu o nich opětovně pojednám i nyní. Zásadním z hlediska trestního práva je již zmiňovaný zákon o návykových látkách. Zákon o návykových látkách upravuje legální zacházení s návykovými látkami, jakož i s přípravky obsahujícími návykovou látku, a reguluje pěstování konopí, máku a koky. Zákon vymezuje podmínky beztrestného nakládání s návykovými látkami, a to zejména na základě povolení k zacházení vydaném Ministerstvem zdravotnictví (§ 4 a hlava III.), ale i bez takového povolení (§ 5). Neoprávněně, tedy v rozporu se zákonem o návykových látkách, nakládá s návykovými látkami osoba, které nebylo předmětné povolení k zacházení vydáno (ať už z důvodu nesplnění požadavků kladených na žádost o povolení či z důvodu vědomého či nevědomého zanedbání povinnosti o povolení k zacházení požádat). Je-li znakem skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy ve smyslu § 283 odst. 1 trestního zákoníku *neoprávněnost*, pak je jí myšlena právě

absence povolení k zacházení ve smyslu zákona o návykových látkách. Zákon ukládá povinnosti i v oblasti skladování, dopravy, zneškodňování či obchodování s návykovými látkami. Vyjma již řečeného dále zakotvuje následnou ohlašovací povinnost oprávněných osob, jakož i výkon kontroly nad dodržováním povinností založených tímto zákonem.

Úprava obsahově a funkčně obdobná zákonu o návykových látkách je pojata i do zákona č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog. Zákon upravuje legální zacházení s prekursory stanovením podmínek, opatření, kontrol a sankcí, které jsou typově velmi podobné, ne-li totožné, s úpravou dle zákona o návykových látkách. Oproti dříve uvedenému zákonu, jehož ustanovení vycházejí z mezinárodního práva, tedy zejména z Úmluv OSN, je úprava prekursorů založena evropským právem, konkrétně již shora jmenovanými nařízeními z let 2004 a 2005. O vydělení právní úpravy prekursorů do zvláštního zákona z roku 2013 dále pojednává kapitola 4.1 této práce zabývající se nedávnými změnami drogové legislativy.

Méně relevantním právním předpisem je z hlediska trestního práva zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech. Zákon upravuje práva a povinnosti osob týkající se výzkumu, výroby, přípravy a jiného nakládání s léčivými přípravky a léčivými látkami (léčivý), jakož i jejich registraci, předepisování a výdej. Jelikož jsou součástí léčiv nezřídka i návykové látky, bylo třeba přijmout opatření omezující jejich snadnou dostupnost, a to ať už ve stádiu výroby, distribuce či výdeje. Vyjma konopí nejsou jednotlivé návykové látky v zákoně rozlišovány. Specifická úprava týkající se léčebného konopí byla do zákona včleněna novelou č. 50/2013 Sb. O předmětné novele pojednává kapitola 4.1 této práce.

Právním předpisem navazujícím na trestněprávní úpravu je přestupkový zákon. Jak již bylo řečeno, je pro vznik trestní či správní odpovědnosti určující množství drogy přechovávané pro vlastní potřebu, resp. množství rostliny pěstované pro vlastní potřebu. Lze zobecnit, že zákonodárce stanovil společenskou škodlivost jednání pachatele a s tím související trestní resp. správní následky striktně jen na základě množství OPL. Dle § 30 odst. 1 písm. j) zákona o přestupcích se přestupku dopustí ten, kdo neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu OPL. Dle § 30 odst. 1 písm. k) zákona o přestupcích se přestupku dopustí ten, kdo neoprávněně pěstuje pro vlastní potřebu v malém množství rostlinu nebo houbu obsahující OPL. Vymezení pojmu množství větší než malé, které zakládá trestnou činnost pachatele, se věnuje kapitola 3.1 této práce.

Malým množstvím je pak takové množství drogy, resp. rostliny, které nedosahuje množství většího než malého a které zakládá správní odpovědnost za přestupek. Dle § 30 odst. 2 zákona o přestupcích lze pachateli shora uvedených přestupků uložit pokutu do 15.000 Kč a současně i sankci zákazu pobytu.

3. Množství a rozsah drogy – hledisko pro posouzení závažnosti trestného činu

Skutkové podstaty některých trestných činů dle trestního zákoníku, resp. trestního zákona, stanoví minimální množství OPL, jež je nutné dodržet, resp. překročit, aby mohl být učiněn závěr o spáchání takového trestného činu. V případě, že zákonem upravené množstevní hranice látky není dosaženo, nelze dané jednání kvalifikovat jako trestné. Trestní zákoník v této souvislosti hovoří o *množství větším než malém OPL*, a dále o trestné činnosti *většího rozsahu*, *velkého rozsahu* a *značného rozsahu*. Původní úprava obsažená v trestním zákoně byla co do typizace závažnosti drogové trestné činnosti méně variabilní, když vyjma pojmu množství větší než malé znala pouze páčání trestné činnosti většího rozsahu. Zatímco množství větší než malé tvoří hranici trestnosti, resp. beztrestnosti inkriminovaného jednání, posléze uvedené rozsahy oddělují jednání z hlediska jeho závažnosti, resp. společenské škodlivosti, a jsou vždy (ať už v intenzitě rozsahu většího, velkého či značného) podmínkou naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty trestného činu. Problematika výkladu výše uvedených sousloví spočívá zejména v nedostatku stanovení jejich zákonného, a tedy závazného, obsahu. Ačkoli je dozajista nutné vymezit trestnou činnost obecnými znaky a v širí, která pojme různorodá protiprávní jednání, lze ve značně nekonkrétní úpravě množství drogy a rozsahu trestné činnosti spatřovat i několik souvisejících nevýhod. Takovou nevýhodou je zejména nejednotný výklad pojmů ze strany státních orgánů operujících s trestním zákoníkem. Za účelem konkrétního vymezení množství drogy a rozsahu trestné činnosti bylo proto třeba tyto pojmy podrobit autoritativnímu výkladu. Ačkoli byl výklad předmětných pojmů v posledních letech mnohokrát obměňován (viz dále), lze v souvislosti s přijetím Stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013 [č. 15/2014 Sb. rozh. tr.] (dále jen „sjednocující stanovisko“ nebo „stanovisko“) očekávat jeho ustálení. Dřívější časté změny výkladu byly zapříčiněny zejména nestabilitou jeho výchozích (více či méně závazných) zdrojů, tj. zejména rozhodnutí a stanovisek soudů vyšších instancí, podzákoného právního předpisu, jakož i pokynů státního zastupitelství či policejního orgánu.

3.1 Množství větší než malé

Vymezení množství OPL určující hranici trestné činnosti je součástí skutkové podstaty trestných činů dle § 284, § 286 a § 283 odst. 2 písm. d) trestního zákoníku (resp. § 187a trestního zákona), avšak není součástí základní a většiny kvalifikovaných skutkových podstat nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a s jedy dle § 283 trestního zákoníku, resp. § 187 trestního zákona. Z jazykového výkladu a při vědomí existence množstevního určení drogy ve skutkových podstatách ostatních trestných činů, lze dojít k závěru, že ke spáchání trestného činu ve smyslu § 283 trestního zákona postačí dispozice s jakýmkoli, byť sebemenším množstvím drogy. Dle komentářové literatury „z účelu tohoto ustanovení vyplývá, že k trestnímu postihu stačí jakékoli množství takové, pokud však nenaplnuje znak ve značném rozsahu, který je již okolností zvláště přitěžující podle písmena c) odst. 2. Vždy je však třeba především z hlediska povahy a závažnosti trestného činu podle § 39 odst. 1, 2, popř. společenské škodlivosti a se zřetelem na subsidiaritu trestní represe vyjádřenou v § 12 odst. 2 posuzovat konkrétní okolnosti případu, zejména druh a účinnost konkrétní omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku, prekursoru nebo jedu, zda zjištěné množství v daném případě a v jaké intenzitě bylo způsobilé ovlivnit psychiku člověka, event. do jaké míry bylo schopno ohrozit jeho zdraví anebo z jakých pohnutek k tomuto jednání došlo.“⁵⁵ Důraz na materiální posouzení trestného jednání při současné aplikaci principu subsidiarity trestní represe je dále vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2011, sp. zn. 8 Tdo 112/2011, dle kterého „třebaže zákonodárce nestanovil žádnou dolní, minimální hranici množství OPL relevantní z hlediska naplnění znaku přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku a nekvantifikoval obdobně ani rozsah spáchání činu, neznamená to, že každé neoprávněné nakládání byť se sebemenším množstvím takové látky bude nezbytné posoudit jako tento přečin. (...) Vždy je tedy nezbytné posuzovat konkrétní okolnosti případu z hlediska povahy a závažnosti trestného činu ve smyslu kritérií § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku a jeho společenskou škodlivost se zřetelem na zásadu subsidiarity trestní represe, jak je vyjádřena v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku.“ Na okraj lze poznamenat, že výše uvedené posouzení trestné činnosti, jež oproti striktní analýze množství OPL akcentuje i jiné okolnosti případu, nebylo (a stále není zcela) obvyklé.⁵⁶

⁵⁵ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 2867

⁵⁶ Č. 46/2000 Sb. rozh. tr.

Jak již bylo výše zmíněno, závěry o konkrétním gramážovém množství drogy, jež je způsobilé založit trestnou činnost, nebyly vždy jednotné. V zásadě lze tento názorový vývoj sledovat v rámci čtyř po sobě následujících období. V prvním období, tj. ještě za účinnosti trestního zákona, vycházela soudní praxe při stanovení hraničního množství drogy v první řadě z pokynů státního zastupitelství. Soudy zejména aplikovaly množstevní tabulky obsažené v Pokynu obecné povahy Nejvyššího státního zástupce č. 6/2000, obdobně znějícího Pokynu č. 2/2006 či Pokynu obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně č. 1/2008, účinného do 31. 12. 2009. Jelikož nešlo o závazné předpisy, řídily se jimi soudy jen podpůrně. Nutno však podotknout, že právě na zmíněných pokynech jsou založena klíčová rozhodnutí vymezující hranici malého a většího než malého množství.⁵⁷ Pro příklad lze uvést hranice kriminalizovaného množství drogy stanovené v Pokynu obecné povahy Nejvyšší státní zástupkyně č. 2/2006, dle kterého je množstvím větším než malým nejméně 0,15 g heroinu (asi 5 dávek po 30 mg), 0,5 g metamfetaminu (asi 10 dávek po 50 mg) nebo 0,3 g THC (asi 10 dávek po 30 mg). Judikatorně, a s oporou v předmětných pokynech, bylo dovozeno, že „za množství větší než malé ve smyslu § 187a odst. 1 trestního zákona je třeba považovat takové množství OPL nebo jedu, které podle nebezpečí vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých dávek pětinasobně až desetinásobně převyšuje běžnou jednorázovou dávku průměrného konzumenta“⁵⁸, kdy v případě metamfetaminu byl stanoven desetinásobek jednorázové dávky o hmotnosti 50 mg (tj. 0,5 g), pro THC a jeho deriváty desetinásobek jednorázové dávky o hmotnosti 30 mg (tj. 0,3 g). Je zřejmé, že hodnoty stanovené Nejvyšším státním zastupitelstvím v případě těchto dvou látek soudy zcela přejaly.

Druhé období započalo přijetím nové právní úpravy obsažené v trestním zákoníku a navazujícím vládním nařízení č. 467/2009 Sb. Vyjma poměrně podstatných změn v právní úpravě drogových trestných činů, o kterých bylo pojednáno v předcházející kapitole, došlo zcela nově ke stanovení gramážových hranic prostřednictvím právního předpisu, když v příloze č. 2 nařízení bylo závazně stanoveno množství větší než malé drogy, resp. množství účinných látek zakládajících trestný čin. Soudům tak byl poskytnut závazný návod, jak při posuzování množství drogy

⁵⁷ Č. 60/2001 Sb. rozh. tr., Č. 46/2000 Sb. rozh. tr., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2000, sp. zn. 2 Tz 203/99

⁵⁸ Č. 46/2000 Sb. rozh. tr.

postupovat a rovněž pro adresáty předmětných norem, tj. potenciální pachatele drogových trestných činů, bylo najisto stanoveno zakázané množství držené látky. V souvislosti s podzákonnou právní úpravou trestného množství drogy je třeba zmínit i novou koncepci jeho vymezení ve smyslu tabulky tvořící přílohu č. 2 vládního nařízení. Vyjma gramážového určení množství drogy ve třetím sloupci tabulky (tj. množství větší než malé) bylo dále v pátém sloupci tabulky stanoveno nejmenší množství účinné látky, jež musí obsahovat látka, označená jako droga, aby bylo její zkoumané množství považováno za větší než malé. Jinými slovy „ze vzájemného vztahu údajů ve třetím a pátém sloupci je patrný princip vyjadřující určitou koncentraci účinné látky ve zkoumaném množství drogy.“⁵⁹ Smysl vymezení dvojí hmotnostní hranice byl dále vysvětlen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 7 Tdo 795/2011, kdy předmětem trestné činnosti bylo přechovávání marihuany ve formě sušiny. Nejvyšší soud dovodil, že „význam pátého sloupce spočívá v tom, že množství uvedené ve třetím sloupci, tj. více než 15 g sušiny, se považuje za množství větší než malé pouze za předpokladu, že zkoumané množství drogy obsahuje nejméně 1,5 g účinné psychotropní látky THC. Z dikce zkoumané množství, která je uvedena v nadpisu pátého sloupce, logicky vyplývá, že je-li předmětem zkoumání více než 15 g sušiny, pak při jakémkoli množství látky označené jako droga musí být přítomno nejméně 1,5 g účinné látky, aby ono jakékoli množství mohlo být považováno za množství větší než malé.“

Třetí období, v němž došlo ke změnám obsahového vymezení sousloví množství větší než malé, lze označit za období nejistoty. Nejistotu ohledně obsahu předmětného slovního spojení zapříčinil Ústavní soud svým náležením ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12 [č. 126/2013 Sb. nálezů a usnesení], jímž rozhodl o derogaci části ustanovení § 289 odst. 2 trestního zákoníku a zejména navazujícího § 2 a přílohy č. 2 vládního nařízení č. 467/2009 Sb. Platnosti a účinnosti tak pozbyla tabulka závazně určující množství větší než malé drogy, resp. nejmenší nutné množství účinné látky. O předmětném nálezu podrobněji pojednává předposlední kapitola této práce. V důsledku zrušení závazných tabulek fakticky došlo k návratu ke stavu před 1. 1. 2010, tedy do doby absence autoritativního určení trestného množství drogy prostřednictvím právního předpisu, a to se všemi jeho úskalími i výhodami (viz dále). Dle názoru Ústavního soudu vysloveného v předmětném nálezu „mohou derogací znovu nabyt významu

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 7 Tdo 795/2011

dřívější judikáty přiměřeně definující malé a větší množství psychotropní látky.“ Ústavní soud tak odmítl, že by měl mít nálezný do budoucna zásadní negativní důsledky v podobě nejistoty ohledně výkladu pojmu množství větší než malé, když zároveň *„neshledal relevantní důvod pro odklad derogace“* a rozhodl o zrušení dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.

Aktuální čtvrté, a snad i poslední, období je spojeno s přijetím sjednocujícího stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu. I přes výše uvedený názor Ústavního soudu o dostatečně určitém judikturním výkladu pojmu množství větší než malé, přetrvávaly v dané věci mnohé pochybnosti. Nejasná byla zejména aplikovatelnost soudních rozhodnutí vynesných za účinnosti vládního nařízení, jež mohla být v mnohém rozporná s rozhodnutími vynesnými před jeho účinností. Na návrh předsedy trestního kolegia Nejvyššího soudu proto kolegium přistoupilo k přijetí sjednocujícího stanoviska, jež si klade za cíl sjednotit rozhodovací činnost soudů v otázce výkladu pojmu množství větší než malé u OPL a přípravků je obsahujících. Dle čl. I odůvodnění stanoviska je *„za množství větší než malé třeba považovat takové množství přechovávané OPL nebo jedu, které vícenásobně – podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek – převyšuje běžnou dávku obvyklého konzumenta.“* Jde tedy o vymezení shodné s definicí dle rozsudku č. 46/2000 Sb. rozh. tr. (viz výše). Přílohou stanoviska je, obdobně jako v případě vládního nařízení č. 467/2009 Sb., tabulka hodnot, určující množství větší než malé uvedených OPL a jedů. V souvislosti s uvedenou tabulkou kolegium zdůrazňuje tu skutečnost, že *„množství větší než malé nelze stanovit absolutní hodnotou v tom smyslu, že by šlo o nepřekročitelnou hranici z hlediska posouzení trestní odpovědnosti (...), a to ať už směrem dolů či nahoru.“* Jinými slovy je třeba na hodnoty uvedené v tabulce nahlížet jako na hodnoty orientační, a tedy *„při stanovení, zda jde o množství větší než malé současně podpůrně přihlížet i k dalším okolnostem vztahujícím se k osobě pachatele, a to zejména, zda šlo o prvokonzumenta či uživatele v pokročilém stádiu závislosti, případně i jiným skutečnostem ovlivňujícím míru ohrožení života nebo zdraví uživatele.“* Oproti stanovení rozsahu spáchání trestného činu, o němž pojednává následující podkapitola, *nelze při rozhodování, zda se jedná či nejedná o množství větší než malé „přihlížet k dalším okolnostem, charakterizujícím způsob jednání pachatele, tedy zejména ke způsobu, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, dobu, po kterou*

tak činil, příp. i k jiným skutečnostem.“ V citované části stanoviska Nejvyšší soud akcentuje nutnost posouzení trestné činnosti také dle jiných, vedlejších, neboli také kvalitativních kritérií, avšak pouze kritérií týkajících se osoby pachatele. Lze zobecnit, že oproti posuzování rozsahu trestné činnosti má zde kvantitativní hledisko (tj. samotné množství drogy) větší váhu.

Rovněž tabulka hodnot dle přílohy stanoviska obsahuje (po vzoru vládního nařízení) dvojí gramážové hranice, tj. množství drogy a množství minimální účinné látky v ní obsažené, kdy i vztah těchto množství se řídí pravidly z dob účinnosti vládního nařízení (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 7 Tdo 795/2011).

3.2 Spotřební držba drogy

S problematikou malého a většího množství drogy úzce souvisí tzv. spotřební držba drogy. O spotřební držbě lze hovořit pouze v souvislosti s trestným činem dle § 284 trestního zákoníku, který předpokládá vyjma naplnění znaku určitého nejmenšího množství drogy i okolnost přechovávání, resp. pěstování této látky *pro vlastní potřebu* (k pojmu viz výše). Lze zobecnit, že kriminalizované je přechovávání drogy pro sebe v případě, že její množství přesáhne zákonnou hranici. Naopak uchování drogy pro sebe v malém množství není trestným činem, ale pouze přestupkem dle § 30 odst. 1 písm. j) zákona o přestupcích. To ovšem neplatí vždy. Situace je mírně odlišná u osob silně drogově závislých, jejichž denní dávka dosahuje či přesahuje množství větší než malé drogy. Ačkoli tyto osoby přechovávají zdánlivě nezákonné množství látky, trestní postih na ně nedopadá. Definice malého množství drogy totiž vyjma hmotnosti drogy zohledňuje i stupeň závislosti potenciálního pachatele. Malé množství OPL je soudy definováno jako *„individuálně určená denní dávka OPL v množství obvyklém pro konkrétní osobu užívající tyto látky, která odpovídá stupni její závislosti na těchto látkách, aniž je tato dávka způsobila vážně ohrozit zdraví nebo život této osoby.“*⁶⁰ Jinými slovy je k trestnímu postihu třeba takové množství OPL, které znamená zvýšené nebezpečí pro zdraví a život zkoumaného konzumenta. Není-li život a zdraví uživatele drogy ohrožen aplikací obecně „nadprůměrné“ dávky drogy, nelze její držbu označit za přechovávání ve smyslu § 284 trestního zákoníku. Z výše uvedeného vyplývá, že je v konkrétním případě důležité zkoumat vztah množství většího než malého a spotřební

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2000, sp. zn. 2 Tz 203/99

držby drogy, neboť mohou vzájemně kolidovat. Lze říci, že množství větší než malé je omezeno korektivem spotřební držby, kdy pro spáchání trestného činu dle § 284 trestního zákoníku, resp. § 187a trestního zákona „*musí jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti), neboť držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím není přechováním, ale jen tzv. spotřební držbou, byť by šlo o množství jinak naplňující znak „množství větší než malé“*“.⁶¹

3.3 Větší, značný a velký rozsah

Trestní zákoník upravuje tři intenzity rozsahu spáchání trestné činnosti, a to rozsah větší, značný a velký. Jak již bylo výše řečeno, předmětné rozsahy byly do právního řádu včleněny spolu s účinností trestního zákoníku, kdy původní úprava obsažená v trestním zákoně znala pouze jedině kvalifikační kritérium, a to větší rozsah.

Obdobně jako pojem množství větší než malé, prošly interpretačním vývojem rovněž vzájemné vztahy a obsah jednotlivých rozsahů. Jisté obtíže v tomto smyslu způsobil zejména přechod mezi trestním zákonem a trestním zákoníkem, kdy s ohledem na nově včleněné rozsahy vyvstala otázka použitelnosti soudních rozhodnutí vynesených dle trestního zákona i za účinnosti nové právní úpravy. Lze shrnout, že soudy při interpretaci a aplikaci nové právní úpravy od počátku inklinovaly ke kontinuitě s dříve vynesenými rozhodnutími, a to zejména při výkladu pojmu *větší rozsah*. Soudní výklad tohoto pojmu se za účinnosti trestního zákona v zásadě ustálil na několikanásobku (zejména dvacetinásobku či dvacetipětinásobku) hodnoty nejmenšího trestného množství OPL, kdy toto množství větší než malé vycházelo zejména z pokynů obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství (viz výše). Tato původní interpretace se v téměř nezměněné podobě promítla i do výkladu trestního zákoníku, kdy například Nejvyšší soud vyslovil názor, že „*považuje za logické, aby určitým východiskem odstupňování (většího, značného a velkého rozsahu) byl vzájemný poměr pojmů množství větší než malé a ve větším rozsahu, protože při výkladu těchto pojmů se soudní praxe ustálila již v rámci výkladu trestního zákona účinného do 31. 12. 2009.*“⁶² Zároveň měl v téže věci Nejvyšší soud za to, že „*výraznější diference okolností*

⁶¹ Č. 46/2000 Sb. rozh. tr.

⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 7 Tdo 1337/2010, Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 7 Tdo 12/2011

podmiňujících použití vyšší trestní sazby, jak ji stanoví trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010, rozhodně není důvodem pro to, aby se nějak zásadně měnil výklad pojmu ve větším rozsahu, tj. výklad pojmu, jehož v souvislosti s vymezením rozsahu spáchání trestného činu používají oba kodexy.(...) Za účinnosti nového trestního zákoníku jde tedy o to, aby byly vyloženy nově zavedené pojmy, které se týkají vymezení rozsahu spáchání trestného činu, tj. pojem ve značném rozsahu a pojem ve velkém rozsahu, a nikoli o to, aby byl nějak korigován výklad stávajícího pojmu ve větším rozsahu.“

V důsledku naznačené kontinuity Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí dovedl, že *„značný rozsah je alespoň dvacetinásobkem většího rozsahu“* a současně na základě skutkových okolností případu shledal v dané věci absenci kritéria *značného rozsahu* trestné činnosti v případě, kdy množství OPL striktně matematicky nedosahovalo dvacetinásobku většího množství drogy. Zmíněné pojetí (zakládající se na dvacetinásobku drogy) však nezůstalo jediné. V odlišné věci například Nejvyšší soud určil poměr mezi větším a značným rozsahem jako desetnásobek množství OPL (konkrétně se jednalo o heroin).⁶³ V dalším rozhodnutí pak připustil i podpůrné použití ustanovení § 138 trestního zákoníku stanovící hranice výše škody a prospěchu, a došel tak ke vztahu mezi větším a značným rozsahem zakládajícím se na pětinašobku množství drogy.⁶⁴

Z většiny výše citovaných rozhodnutí je zřejmá převaha kvantitativního posouzení skutkových okolností případu, založená téměř výhradně na množství zjištěné drogy, kdy jiná hlediska (např. okolnosti, za nichž byl čin spáchán, způsob a dobu nakládání s OPL, apod.) braly soudy v úvahu pouze podpůrně. Tyto podpůrné okolnosti navíc *„nabývaly na významu až tehdy, jestliže množství drogy je blízko hranice rozhodné pro naplnění uvedeného zákonného znaku.“*⁶⁵ K jistému posunu v tomto smyslu došlo rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 8 Tdo 463/2010 [č. 12/2010 Sb. rozh. tr.]. Nejvyšší soud zde vyslovil názor, že *„na naplnění určitého typu rozsahu (většího, značného, velkého) bude možné usuzovat ne toliko z konkrétního množství a kvality OPL, ale i z dalších okolností například z výše peněžní částky, kterou za takto vyráběnou či distribuovanou látku pachatel buď utřil anebo utřít chtěl či mohl, délky doby, po níž pachatel s uvedenými látkami neoprávněně nakládal, eventuálně pro jaký*

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 42/2011

⁶⁴ Č. 12/2010 Sb. rozh. tr.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 7 Tdo 1337/2010

okruh osob byl určen. Současně je však třeba podpůrně zohlednit i další okolnosti, za nichž byl takový čin spáchán, tedy zejména způsob, jakým pachatel s uvedenými látkami nakládal, intenzita újmy, jež hrozila nebo skutečně nastala u poškozených osob, případně i jiné skutečnosti.“ Ačkoli osmý senát nadále považoval množství za rozhodné pro určení rozsahu, stejný důraz kladl na vedlejší skutečnosti (výše příkladmo vyjmenované). Toto tzv. kvalitativní hledisko přezkumu tak nabylo v důsledku citovaného rozhodnutí téměř stejného významu jako hledisko kvantitativní. Ačkoli se soudy následně snažily zohlednit všechny relevantní okolnosti případu (nejen množství drogy)⁶⁶, nebyl jejich postup vždy souladný. Nadále přetrvávala značná nejistota v určování rozsahů, když větší význam byl nejednotně spatřován střídavě v kvantitativním i kvalitativním hledisku přezkumu. Spolu s nesouladnou aplikací násobků množství OPL tak v této oblasti panovala značná nejistota spojená s nepředvídatelností soudních rozhodnutí. Snahu o definitivní řešení této situace projevil pátý senát Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. 5 Tdo 3/2012, kterým mj. postoupil projednávanou věc k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (viz dále). Vyjma vyličení naznačené nepřehledné situace dále vyslovil nesouhlas se způsobem určování rozsahů na základě násobků množství drogy vyplývajících z pokynů obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně z dob účinnosti trestního zákona. Dle jeho názoru „nelze vůbec vycházet z násobků užívaných za předcházející právní úpravy.“ Aplikací pravidla dvacetipětinasobku, resp. dvacetinasobku, množství drogy rovněž i na vztah mezi větším a značným, resp. značným a velkým rozsahem, dojdeme k velmi vysokým hmotnostním hodnotám, kdy „tento exponenciální nárůst hodnot jednotlivých stupňů rozsahu (...) při dosavadním způsobu výpočtu množství OPL neodpovídá typicky se vyskytujícím případům posuzovaným v soudní praxi. Předpokládá totiž natolik extrémní množství, jež ani nejsou pachateli tohoto trestného činu realizovatelná ve společenských podmínkách nejen na území České republiky.“ Výše řečené lze uvést na příkladu marihuany, kdy při aplikaci dvacetipětinasobku množství drogy pro naplnění kvalifikačního znaku značného rozsahu by bylo třeba dosáhnout 937,5 g účinné látky THC, ve více jak 9 kg sušiny, velkého rozsahu pak více než 23 kg účinné látky THC ve více jak stěží představitelných 234 kg sušiny.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 6 Tdo 609/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. 3 Tdo 187/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2010, sp. zn. 8 Tdo 204/2010

Dříve než pojednám o usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, které naznačenou nepřehlednou situaci v oblasti soudního rozhodování (alespoň dočasně) ustálilo, je příhodné uvést do jisté míry odlišný přístup k „řešení“ předmětného výkladového problému, který zvolilo Nejvyšší státní zastupitelství. Nejvyšší státní zastupitelství opětovně využilo ustanovení § 12 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, a vydalo Metodický návod k posuzování znaků „větší rozsah“, „větší rozsah vůči dítěti“, „větší rozsah vůči dítěti mladšímu než patnáct let“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ u drogových trestných činů ze dne 7. 7. 2010 č. 1 SL 110/2010. Metodický návod zejména zdůrazňuje totožnou váhu kvantitativních a kvalitativních hledisek při posuzování páčání trestné činnosti. Dle mnohých⁶⁷ je jednoznačné vymezení rovnocennosti obou hledisek velmi důležité, neboť praxe obvykle posuzuje, resp. posuzovala především hlediska kvantitativní. To je ostatně patrné i z výše citovaných soudních rozhodnutí. Metodický návod se zabývá v první řadě návazností rozsahů na znak množství větší než malé a dále vzájemnou souvislostí jednotlivých rozsahů. Zejména uvádí demonstrativní seznam (kvantitativních i kvalitativních) kritérií, které je třeba vzít v úvahu při posuzování závažnosti trestného činu a při jeho podřazení pod tu kterou kvalifikovanou skutkovou podstatu (mírně odlišně upravuje tato kritéria v případě trestného jednání vůči dětem). Oproti soudnímu výkladu zákona dále hierarchizuje kvalifikované skutkové podstaty dle závažnosti jednání pachatele, kdy stejně závažnými shledává „*skutkové podstaty zařazené do shodného odstavce, byť v rámci různých pododstavců.*“ V neposlední řadě obsahuje metodický návod tabulku gramážových hodnot drogy. V textu návodu je nicméně zdůrazněno, že „*údaje z tabulky se uplatní zásadně subsidiárně, až poté, co bude zjištěno, že ostatní kritéria (...) jsou zastoupena v dané trestní věci v zásadě ekvivalentně.*“

Velmi důležitý krok k ustálení nejednotného výkladu pojmů velký, značný a větší rozsah učinil velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu usnesením ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 15 Tdo 1003/2012 [č. 44/2013 Sb. rozh. tr.]. Usnesením rozhodl ve věci samé a dále se v obecné rovině autoritativně vyjádřil k diskutované problematice. Senát došel k závěru, že odstupňování rozsahů prostřednictvím násobků množství OPL je i

⁶⁷ NOVOTNÁ, Jaroslava. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ v Metodickém návodu Nejvyššího státního zastupitelství k drogovým trestným činům z pohledu státního zástupce v praxi, *Trestněprávní revue*, č. 9, 2010, str. 303

nadále vhodné, avšak s ohledem na trestním zákoníkem nově vymezené kvalifikační znaky značného a velkého rozsahu je třeba jinak stanovit jejich hodnotu. Následně určil, že „základem pro „větší rozsah“ je desetinásobek množství většího než malého, pro „značný rozsah“ je desetinásobek takto určeného většího rozsahu a pro „velký rozsah“ je desetinásobek takto určeného značného rozsahu.“ V souvislosti s uvedeným odstupňováním rozsahů je třeba mít na paměti, že rozhodnutí velkého senátu bylo vyneseno za účinnosti nařízení č. 467/2009 Sb., které závazně stanovilo množství větší než malé OPL. V současnosti, kdy je toto množství stanoveno pouze orientačně (viz shora uvedené sjednocující stanovisko, č. 15/2014 Sb. rozh. tr.), tak opětovně dochází k rozostření gramážových hranic jednotlivých rozsahů. V neposlední řadě se velký senát vyjádřil také k významu kvantitativního, resp. kvalitativního hlediska při posuzování rozsahu spáchání trestné činnosti. Dle jeho názoru tento „rozsah nelze redukovat jen na množství příslušné drogy (...), ale při jeho stanovení se uplatní i další okolnosti. Proto v konkrétním případě, pokud to odůvodňují i tyto další okolnosti činu, není vyloučeno, aby byl příslušný zákonný (kvantifikační) znak, který podmiňuje použití přísnější právní kvalifikace a vyjadřuje rozsah spáchání trestného činu, naplněn i tehdy, jestliže pachatel vyrobil, dovezl, vyvezl, provezl, nabídl nebo jinak nakládal s takovým množstvím drogy, které sice neodpovídalo celému desetinásobku požadovaného množství, ale již se mu dostatečně přiblížilo, anebo naopak nemusí být tento zákonný znak naplněn, když množství drogy jen nevýrazně přesáhlo stanovený desetinásobek rozhodný pro daný rozsah.“

Na závěr této kapitoly je vhodné doplnit, že výše uvedené násobky se odvíjí od množství účinné látky obsažené v celkovém množství drogy. „Jen v případě, kdy nelze zjistit přesné množství účinné látky, např. byla-li OPL již spotřebována jejími konzumenty, lze vycházet z celkového množství drogy (...), nejsou-li zde pochybnosti o tom, že pachatel vyrobil nebo nakládal s drogou v její obvyklé kvalitě.“⁶⁸

⁶⁸ Č. 44/2013 Sb. rozh. tr.

4. Vybraná problematika změn drogové legislativy v uplynulých 5 letech

Stav české drogové legislativy byl v uplynulých pěti letech podroben několika významným změnám. Zejména došlo k přijetí nových právních předpisů, novelizacím stávajících, a dále k derogaci části právní úpravy. Pro přehlednost lze tyto změny rozdělit do tří oblastí. První z nich zahrnuje novelizace právních předpisů obecnějšího rázu, tedy novelizace, ke kterým bylo nutné přistoupit z důvodu nevhodné či nepřesné stávající úpravy, jakož i z důvodu nedostatečně recipovaných mezinárodních závazků vyplývajících zejména z Úmluv. Druhá oblast změn souvisí s rozhodnutím zákonodárce legalizovat použití konopí k léčebným účelům. Vyjma prováděcí vyhlášky, která zejména stanoví základní podmínky distribuce, přípravy, předepisování a výdeje léčivého přípravku obsahujícího konopí, bylo nutné přizpůsobit tomuto kroku i ostatní související právní předpisy. Třetí oblast změn v právní úpravě drogové problematiky souvisí s nálezem Ústavního soudu z roku 2013. Oproti dvěma výše zmíněným, pozorně připravovaným obměnám zákonů, se v tomto případě jednalo o neočekávaný zásah soudní moci do moci zákonodárné. Ústavní soud jím svým nálezem v roli tzv. „negativního zákonodárce“ zrušil část ustanovení trestního zákoníku, jakož i část navazujícího podzákoného právního předpisu. V následujících odstavcích pojednám o každé z oblastí podrobněji.

4.1 Obecné novelizace právních předpisů v oblasti OPL

Přizpůsobení národních právních řádů mezinárodním závazkům (a jejich správný výklad) je z hlediska fungování mezinárodního práva velmi důležité. Požadavky ze strany mezinárodních institucí, jakož i přijatá evropská legislativa založily v letech 2013 a 2015 nutnost změn českých mimotrestních zákonů v oblasti OPL. Stávající stav některých právních předpisů nebyl nadále udržitelny, a proto došlo k poměrně komplexní a rozsáhlé novele zákona o návykových látkách z roku 2013 a později k novele zákona o léčivech z roku 2015, která však není z hlediska drogové problematiky příliš relevantní.

Zákon o návykových látkách byl významně aktualizován zákonem č. 273/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých

dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „novela zákona o návykových látkách“). Obsahové změny provedené předmětnou novelou zákona o návykových látkách lze v zásadě rozdělit do tří okruhů, kdy totožné dělení zavádí rovněž důvodová zpráva k novele. Prvním okruhem, důležitým z hlediska efektivního postihu pachatelů drogových trestných činů, je zcela nové zakotvení legislativního zmocnění vlády k vydání nařízení, jímž určí seznamy návykových látek (§ 2 písm. a) zákona o návykových látkách). Dosud byly seznamy návykových látek vedeny jako přílohy zákona o návykových látkách a proto byl „*proces zařazování nových látek na tento seznam časově nesmírně náročný*.“⁶⁹ Dlouhý legislativní proces znesnadňoval práci orgánů činných v trestním řízení při stíhání nedovoleného nakládání s novými typy drog a vedl také k nedodržování termínu 180 dní, požadovaného OSN, pro zařazení nových návykových látek do seznamů. Na základě § 44c odst. 1 zákona o návykových látkách ve znění novely zákona o návykových látkách vzniklo nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Osm tabulek OPL, které jsou přílohami tohoto nařízení, odpovídá seznamům OPL dle Úmluv. Je otázkou, do jaké míry je takové legislativní řešení v souladu s § 289 odst. 1 trestního zákoníku, který přenechává vymezení OPL výhradně zákonu. Dle názoru Ústavního soudu je pravomoc k vydání podzákoného právního předpisu podmíněna existencí konkrétního, jednoznačného a jasného zákonného zmocnění. Je také nutné, aby se výsledný předpis pohyboval *secundum et intra legem*, a nikoli *praeter legem*. Současně ale „*ani v takovém případě podzákoný právní předpis nesmí zasahovat do věcí vyhrazených k regulaci toliko zákonem (tzv. výhrada zákona)*.“⁷⁰ Důvody pro delegaci úpravy do podzákoného předpisu jsou však dozajista pádné.

Druhý okruh změn zákona o návykových látkách se týká problematiky prekursorů drog. Prekursor drog lze zjednodušeně definovat jako chemickou látku určenou k výrobě omamné nebo psychotropní látky (blíže je pojem vymezen v úvodu této práce). Zákon o návykových látkách se nově zcela oprostil od úpravy prekursorů, neboť tato je aktuálně obsažena v zákoně č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog. K oddělení právní úpravy návykových látek od prekursorů došlo zejména z důvodu nepřehlednosti úpravy v rámci jediného zákona. Zatímco OPL jsou upraveny Úmluvami, problematika

⁶⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2013 Sb.

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13 (č. 396/2013 Sb. nálezů a usnesení), nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 43/13

prekursorů drog vyplývá z přímo použitelných předpisů Evropské Unie.⁷¹ Český právní řád, ve snaze přizpůsobit se evropským závazkům dříve pouze harmonizovaným prostřednictvím směrnic, upravuje tuto problematiku i pomocí vnitrostátní úpravy. Omamné a psychotropní látky i prekursory byly však doposud, poněkud nepřehledně, upraveny v jediném zákoně (zákoně o návykových látkách). Novelou zákona o návykových látkách za současného přijetí zákona o prekursorech drog došlo k oddělení problematiky prekursorů do samostatného zákona, čímž byla umožněna lepší návaznost na zmíněná nařízení Evropské unie, která, ačkoli jsou přímo účinná, vyžadují konkretizaci na národní úrovni. Mimo osamostatnění došlo i k potřebnému prohloubení a precizaci úpravy, když byl rozšířen seznam tzv. neuvedených látek (tj. látek mimo seznamy uvedené v nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004) o látky, které jsou v ČR ve velké míře zneužívány k výrobě omamných a psychotropních látek (např. červený fosfor).⁷² Tento „doplňující“ seznam prekursorů drog byl zákonem o prekursorech drog delegován do vládního nařízení, jímž je nařízení č. 458/2013 Sb., o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech. Dále, dle § 53 odst. 1 zákona o prekursorech drog je sama vláda oprávněna zařadit do seznamu prekursorů i další látky, které se jeví významné při výrobě OPL. Otevřenost výčtu prekursorů je jednoznačně pozitivním krokem, který podobně jako v případě nařízení č. 463/2013 Sb. umožní rychlejší zařazení nově se vyskytujících látek na seznam prekursorů drog.

Poslední oblastí novelizovanou zákonem č. 273/2013 Sb. je pěstování máku setého. Česká republika je významným pěstitelem této plodiny.⁷³ I přes postupný propad výsadby, který kulminoval v roce 2012 vůbec nejmenší plochou osevu v České republice od roku 1997, je nyní pěstování máku opět na vzestupu.⁷⁴ Dosavadní česká úprava byla a nadále je založena na ohlašovací povinnosti, kterou je povinen splnit

⁷¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004 o prekursorech drog, Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi, Nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 o prekursorech drog a k nařízení Rady (ES) č. 111/2005, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími zeměmi.

⁷² Důvodová zpráva k nařízení vlády č. 458/2013 Sb.

⁷³ PROCHÁZKA Petr, SMUTKA Luboš: Czech Republic as an important Producer of Poppy Seed, *Agris On-line Papers in Economics and Informatics*, Volume IV., Number 2, 2012, str. 37

⁷⁴ Srov. Vývoj ploch osevu vybraných zemědělských plodin v letech 1980 až 2016, 2. část; zveřejněný Českým statistickým úřadem k 31. květnu 2016, dostupný na <https://www.czso.cz/csu/czso/soupis-ploch-osevu-k-31-kvetnu-2016>

každý producent, který pěstuje mák na celkové ploše větší než 100 m² (§ 29 zákona o návykových látkách). Přísnější režim mají producenti máku, na rozdíl od producentů jiných zemědělských plodin, z důvodu jeho možného zneužití pro vývoz makoviny či výrobu opia. Opium je omamnou látkou zařazenou na Seznam I. a III. omamných látek, který je přílohou Jednotné úmluvy, resp. na seznam omamných látek dle Přílohy č. 1 a 8 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek. Přijetím Jednotné úmluvy se Česká republika zavázala podrobit mák licenčnímu systému (kterému bylo nově podrobena konopí, viz níže), který však doposud nebyl zaveden. Dle důvodové zprávy „*se do budoucna se zavedením licenčního systému počítá*“.⁷⁵ Důvodová zpráva odůvodňuje prozatímní odmítnutí licenčního systému nedostatkem finančních prostředků k jeho provozu. K posunu však přeci jen došlo, když podle § 24 odst. 1 písm. c) zákona o návykových látkách ve znění novely zákona o návykových látkách je nově zakázáno pěstovat mák s více než 0,8% morfinu. Mák nižším obsahem morfinu nelze využít k získávání opia, nýbrž pouze k potravinářským účelům.

Vyjma zákona č. 273/2013 Sb., který podrobil komplexní novele zákon o návykových látkách, krátce zmíním také zákon č. 70/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech (dále jen „*novela zákona o léčivech*“). Ačkoli se jedná o poměrně rozsáhlou novelu mající mnoho příčin, je z hlediska mé práce relevantní zejména vznik registru výdajů léčivých přípravků s množstevním omezením (dále jen „*registr*“). Léčivým přípravkem s omezením je mj. i léčivý přípravek s obsahem konopí pro léčebné použití dle vyhlášky č. 236/2015 Sb., o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití (dále jen „*vyhláška o konopí*“). Dle § 2 odst. 1 vyhlášky o konopí lze pacientovi předepsat přípravky s obsahem konopí v souhrnném množství nejvýše 180 g usušené rostlinné drogy měsíčně. O předmětné vyhlášce a dalších podmínkách výdeje léčivého přípravku s obsahem konopí je pojednáno v kapitole 4.2. Registr umožní účinným způsobem kontrolovat množství přípravku vydaného pacientovi, kdy při překročení množstevního limitu nebude léčivý přípravek vydán. Registr je dostupný předepisujícím lékařům, jakož i farmaceutům vydávajícím léčivý přípravek a bude proto vždy možné ověřit již vydané množství přípravku a tedy zabránit případné vícečetné preskripci přípravku předepisujícími lékaři či falšování

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2013 Sb.

receptu ze strany pacienta.⁷⁶ Takové opatření je jistě pozitivním krokem, neboť znemožňuje získání nadbytečného množství léku, a tedy zabraňuje jeho následnému zneužití (např. formou nezákonného prodeje do rukou nepovolaných osob).

4.2 Legalizace použití konopí k léčebným účelům

Otázka legalizace použití konopí k léčebným účelům patřila a stále patří k velmi diskutovaným tématům. O pozitivních účincích konopí na nemocný lidský organismus není mezi odbornou veřejností sporu. Léčebné konopí se používá jako podpůrná léčba u závažných zdravotních obtíží, jako je chronická neutišitelná bolest, neuropatická bolest, neurologická onemocnění, roztroušená skleróza, nevolnost, zvracení a nechutenství v souvislosti s onkologickou léčbou a s léčbou infekce HIV, revmatoidní artritida, a dalších.⁷⁷ Ačkoli bylo do roku 2013 v České republice možné používat konopí pouze k terapeutickým účelům, a to jen za velmi přísných podmínek, mezinárodní společenství přistupovalo a dosud přistupuje k dané problematice značně benevolentněji. Jednotná úmluva řadí léčebné konopí nejen do seznamu IV., ale i do seznamu I. omamných látek, pročež tak dovoluje podrobit léčebné konopí méně přísnému režimu kontroly, než jaký měla Česká republika do roku 2013. Z důvodu souladnosti s mezinárodním právem, již zmíněnými léčebnými účinky, jakož i v důsledku tlaku občanské společnosti⁷⁸ vyústily diskuse na půdě Úřadu vlády k návrhu a posléze přijetí zákona č. 50/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

Novela umožnila lékařům předepisovat léčebné konopí pacientům s odpovídající indikací a současně stanovila přísné podmínky pro pěstování a dovoz konopí. Na rozdíl od pěstování máku setého (který je podroben ohlašovací povinnosti) je pěstování konopí podmíněné získáním licence, již uděluje Státní Ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL) při splnění podmínek stanovených v § 24a zákona o návykových látkách. SÚKL plní úkoly

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 70/2013 Sb.

⁷⁷ Konopí pro léčebné užití. Státní agentura pro konopí pro léčebné užití. [online]. [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: <http://www.sakl.cz/footer/archiv-novinek/sukl-vyhlasí-novou-verejnou-zakazku-na-dodavku-konopi,-stavajici-je-neuspesna>

⁷⁸ např. „Petice za legislativní změny zpřístupňující pacientům v České republice léčbu konopím a umožňující jeho výzkum“ s více než 11 tisíci signatáři. Dostupná z: <http://www.lecebnekonopi.cz/>

Státní agentury pro konopí pro léčebné použití (SAKL), která je dle Jednotné úmluvy povinně zřizovaným úřadem majícím téměř výlučnou působnost v oblasti konopí. SÚKL provádí rovněž výkup veškerého vypěstovaného konopí a jeho následnou distribuci do lékáren. Prodej konopí držitelem licence přímo konkrétní lékárně není umožněn. Zákon trvá na prodeji rostlin do vlastnictví SÚKL z důvodu kontroly množství a kvality vypěstované rostliny, jakož i z důvodu ověření platnosti licence pěstitele. Následný převod sklizeného konopí lze uskutečnit, jen pokud osobou kupující je provozovatel lékárny.

Legalizace léčebného konopí se dále promítla do znění § 24 odst. 1 písm. a) zákona o návykových látkách. Původní znění předmětného ustanovení zcela zakazovalo pěstovat konopí s více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů, kdy překročením hranice došlo k páchání trestné činnosti dle § 285 trestního zákona, resp. ke spáchání přestupku dle § 30 odst. 1 písm. k) přestupkového zákona. Nynější úprava vylučuje trestněprávní či správní postih osob, které pěstují konopí na základě úřadem udělené licence. Ostatní pěstitelé jsou i nadále postižitelní dle trestního a přestupkového zákona.

Legalizace léčebného konopí se promítla také do zákona o léčivech. Ustanovení § 79a zákona vymezuje existenci léčivého přípravku s obsahem konopí pro léčebné užití a zejména odkazuje na prováděcí předpis, k jehož vydání je dle § 114 odst. 1 zákona zmocněno Ministerstvo zdravotnictví. Navazujícím předpisem je v současnosti již zmíněná vyhláška o konopí z roku 2015, která nahradila původní vyhlášku č. 221/2013 Sb., kterou se stanovují podmínky pro předepisování, přípravu, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití (dále jen „původní vyhláška“). Vyhláška o konopí stanoví, který druh rostliny, v jakém množství a kvalitě lze předepsat a dále zejména způsob preskripce a osobu k ní oprávněnou. Dle § 4 odst. 1 vyhlášky může léčivý přípravek s obsahem konopí předepsat pouze lékař se specializovanou způsobilostí stanovenou příloze k vyhlášce, a to pouze zletilým pacientům. Výdej přípravku lze uskutečnit striktně jen na základě elektronického receptu. Z důvodu omezení měsíčního množství přípravku obsahujícího konopí je povinností lékaře a následně i farmaceuta zkontrolovat množství již předepsané jiným lékařem či množství již vydané, v registru (o registru pojednává předchozí podkapitola v souvislosti se zákonem č. 273/2013 Sb.). Jak již bylo zmíněno, je vyhláška o konopí druhou v pořadí, obsahově téměř shodnou s původní vyhláškou.

Jediným podstatným rozdílem a současně důvodem přijetí nového podzákoného předpisu, bylo posunutí hranice maximální možné gramáže usušené rostlinné drogy měsíčně, které je lékař oprávněn předepsat. Původní velmi nízkou hodnotu (30g) nahradilo 180 g.

K poslednímu legislativnímu zásahu v oblasti léčebného konopí došlo v souvislosti s přijetím zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, v jehož důsledku byl do § 24a zákona o návykových látkách vložen odst. 2. S účinností od 1. října 2016 tak lze získat licenci jen prostřednictvím účasti v zadávacím řízení dle zákona č. 134/2016 Sb. Zadavatelem veřejné zakázky může být pouze SÚKL.

Legalizace léčebného konopí se jevila žádoucí i z hlediska trestního postihu pěstování a přechovávání této rostliny výlučně pro vlastní potřebu za účelem léčby svých onemocnění. Některé takové případy byly mediálně diskutovány.⁷⁹ Trestněprávní postih osob, jež pěstovaly konopí pro vlastní potřebu za účelem zmírnění bolestí či léčby kožních onemocnění, shledal Nejvyšší soud nevhodným z důvodu absence materiální stránky trestného činu.⁸⁰ Nutno podotknout, že k takovému závěru dospěl Nejvyšší soud za účinnosti trestního zákona, který vznik trestní odpovědnosti zakládal na principu formálně-materiálního pojetí trestného činu, kdy dle § 3 odst. 1, odst. 2 trestního zákona bylo ke spáchání trestného činu nutno naplnit nejen jeho formální, nýbrž i materiální stránku. Trestní zákoník je oproti tomu založen na principu formálního pojetí trestného činu (§ 13 odst. 1), dle kterého je k vyslovení závěru o spáchání trestného činu nutné naplnění znaků stanovených trestním zákonem (ve smyslu § 110 trestního zákoníku). Vyjma změny pojetí trestného činu z formálně-materiálního na formální došlo rovněž k začlenění nového trestného činu, totiž trestného činu pěstování rostliny konopí pro vlastní potřebu v množství větším než malém (§ 285 odst. 1). Ten fakticky zmírňuje trestní postih vůči malým pěstitelům rostliny konopí pro vlastní potřebu. Ke změkčení postihu však dochází nejen vůči pěstitelům-pacientům, ale i vůči volnočasovým uživatelům marihuany, čímž dochází k postupné liberalizaci

⁷⁹ Michal Šverdík. Manželé pěstovali konopí na mastičky a léky, hrozí jim deset let vězení. iDnes.cz. [online]. [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/manzele-pestovali-konopi-na-masticky-a-leky-hrozi-jim-deset-let-vezeni-1za-/krimi.aspx?c=A100713_191714_krimi_jba.

Žena si dělala mastičky z konopí, soud ji potrestal za výrobu drog. novinky.cz. [online]. [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/krimi/144593-zena-si-delala-masticky-z-konopi-soud-ji-potrestal-za-vyrobu-drog.html>

⁸⁰ Č. 52/2008 Sb. rozh. tr.

celospolečenského postoje vůči konopným drogám. Dle ustanovení § 285 odst. 1 trestního zákoníku lze pěstiteli uložit nejvýše šestiměsíční trest odnětí svobody, tedy nižší trest, než jakým byl pachatel zpravidla postižen za účinnosti trestního zákona. Dekriminalizace pěstování rostliny v malém množství pro vlastní potřebu je reflektována v ustanovení § 30 odst. 1 písm. k) přestupkového zákona, dle kterého lze pachateli citovaného přestupku uložit „pouze“ peněžitý trest.

Legalizace léčebného konopí, jakož i snížení trestu odnětí svobody za pěstování konopí pro vlastní potřebu je zcela jistě vstřícným krokem vůči pacientům užívajícím konopí za účelem zmírnění mnohdy prudkých a jiným způsobem stěží utlumitelných bolestí. Zpřístupnění léčebného konopí je dle mého názoru principiálně správné a potřebné. Není logické zakazovat a tedy znemožňovat přístup pacientů ke konopným léčivům, jež jsou prokazatelně účinnými a ne příliš nákladnými látkami v boji proti mnohým onemocněním, jen z důvodu obav z jejich možného zneužívání. Je samozřejmě otázkou, zda výše uvedené právní předpisy v aktuálně platném a účinném znění reálně umožnily fyzickou a finanční dostupnost konopných léčiv a do jaké míry (či zda vůbec) přispěly k eliminaci „domácího“ pěstování konopí. Odpověď na tuto otázku bohužel není nikterak optimistická. Prvotní nesnáze při zavádění legálního léčebného konopí vyvolávala zejména absence kvalifikovaných českých pěstitelů. Až do počátku roku 2016 bylo v České republice dostupné pouze konopí z dovozu, které je pro českého pacienta velmi drahé. V březnu 2016 došlo na základě zadávacího řízení k uzavření smlouvy na dodávku konopí se společností Elkoplast Slušovice s. r. o., která se tak stala prvním českým pěstitelem a dodavatelem konopí dle zákona o návykových látkách a souvisejících předpisů. Ze čtyř sjednaných dodávek konopí se však podařilo uskutečnit pouze jedinou, když ostatní musely být z důvodu nepředložení certifikátu garantujícího kvalitu konopí odmítnuty. Úspěšná první dodávka konopí o hmotnosti 11,2 kg byla v lékárnách dostupná do konce ledna 2017. Opětné zadávací řízení z konce roku 2016 skončilo neúspěšně, neboť ani jeden ze dvou dodavatelů nesplnil stanovené zadávací podmínky. K nepříznivému výsledku zadávacího řízení se ředitel SÚKL, Zdeněk Blahuta, vyjádřil následovně: *„Domnívám se, že tato veřejná zakázka byla neúspěšná zejména proto, že v České republice aktuálně neexistuje žádný subjekt, který by byl na tuto problematiku plně připraven tak, aby splnil veškeré zákonné předpisy (...) SÚKL je však ze zákona povinen veřejnou zakázku na dodávku konopí vypsat, ať už je situace*

jakákoli. A to také činí.“ Nutno podotknout, že účastníci zadávacího řízení musí splnit řadu zákonných požadavků, povinností je např. doložit systém zabezpečení jakosti konopí, předložit vzory veškeré dokumentace, specifikovat rostlinný materiál nebo popsat opatření k zajištění mikrobiální kvality konopí.⁸¹

Nedostatek kvalifikovaných pěstitelů konopí však není jedinou potíží související se snahou zpřístupnit léčebné konopí českým pacientům. Poměrně malý zájem je rovněž ze strany lékařů a lékáren.⁸² Dle názoru SÚKL, jakož i dle názoru Pacientského spolku pro léčbu konopím KOPAC se nicméně jedná „o dobrou start“ (...). Zároveň však je „za účelem zabezpečení lepšího přístupu pacientů k léčbě v tuto chvíli primární nárůst počtu předepisujících lékařů a jejich místní dostupnost pro pacienty.“⁸³ Překážkou širší dostupnosti léčiv je rovněž absence úhrady konopí z prostředků veřejného zdravotního pojištění.

Ačkoli současný stav legislativy týkající se léčebného konopí není zdaleka ideální, míří dle mého názoru správným směrem. S trochou optimismu lze předpokládat, že za několik let bude výhodnější zakoupit konopná léčiva v lékárně, než je protiprávně pěstovat doma či se jich nadobro vzdát.

4.3 Nález Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12

Předmětným nálezem rozhodlo plénum Ústavního soudu o zrušení části ustanovení § 289 odst. 2 trestního zákoníku ve slovech „a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů“. Platnosti současně pozbyl § 2 a příloha č. 2 nařízení vlády č. 467/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje za jedy a jaké je množství větší než malé u omamných látek, psychotropních látek, přípravků je obsahujících a jedů. Sporným ustanovením trestního zákoníku bylo určení množství OPL, jež vytyčuje hranici trestnosti několika drogových trestných činů, delegováno do vládního nařízení. Ústavní soudci dospěli k závěru, že zákonné zmocnění vlády je v rozporu s čl. 39 Listiny

⁸¹ SÚKL vyhlásí novou veřejnou zakázku na dodávku konopí, stávající je neúspěšná. Státní agentura pro konopí pro léčebné užití. [online]. [cit. 2017-01-18]. Dostupné z: <http://www.sakl.cz/footer/archiv-novinek/sukl-vyhlasi-novou-verejnou-zakazku-na-dodavku-konopi,-stavajici-je-neuspesna>

⁸² K 9. 1. 2017 mohlo konopí předepisovat 16 lékařů a vydávat 25 lékáren. Ostatní zatím neprojevíli o možnost preskripce či výdeje léku zájem.

⁸³ Zápis z jednání s pacientským spolkem pro léčbu konopím KOPAC ze dne 18. 8. 2016. Dostupný z: http://www.sakl.cz/assets/user/Z%C3%A1pis_z_jedn%C3%A1n%C3%AD_Kopac%2018.8.pdf

základních práv a svobod, dle kterého jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit. Ani dle názoru odborné veřejnosti předpis nižší právní síly nestačí k vymezení podmínek trestní odpovědnosti, a to ani tehdy, je-li vydaný k provedení zákona a v jeho mezích.⁸⁴ Zásada *nullum crimen sine lege* je bezesporu jednou ze základních zásad trestního práva, na jejímž dodržování je nutno trvat. Dle názoru většiny soudců nelze přenechat určení předmětné množstevní hranice OPL vládě, neboť v takovém případě se jedná o libovolné a tedy nepřipustné doplňování skutkových podstat některých trestných činů mocí výkonnou.⁸⁵ Jelikož zmocňovací ustanovení nestanovilo žádná bližší kritéria, jimiž by se vláda mohla v rámci podzákoné normotvorby řídit, dospělo plénum k závěru, že vládní nařízení není pouhou konkretizací zákona, nýbrž svévolně zasahuje do věcí zákonu vyhrazených. Jinými slovy nebylo možné ospravedlnit skutečnost, že norma nižší právní síly, než je zákon, stanovila mez zakládající trestnost činu. Oproti uvedenému závěru Ústavního soudu, tedy ve prospěch určení množství OPL formou podzákoné úpravy, bylo argumentováno principy právní jistoty a předvídatelnosti práva a dále zejména opětovným znepřehledněním právní úpravy. Jak již bylo řečeno v rámci kapitoly pojednávající o množství a rozsahu drogy, derogačním rozhodnutím Ústavního soudu došlo k obnovení stavu, jenž panoval před účinností § 289 odst. 2 trestního zákoníku, kdy byla hranice množství OPL zakládající trestný čin vymezena několika vzájemně nesouladnými dokumenty. Určením pevné množstevní hranice bylo sledováno sjednocení úpravy, jakož i zakotvení vyšší právní jistoty a předvídatelnosti práva. Ústavní soud však tyto principy neshledal hodné ochrany a raději plně upřednostnil ochranu principu *nullum crimen sine lege*.

V souvislosti s námitkami proti nálezu Ústavního soudu je třeba zmínit existenci čtyř odlišných stanovisek ústavních soudců, kdy dvě tato stanoviska (Vladimíra Kůrky a Jana Musila), brojila jak proti výroku, tak proti odůvodnění nálezu, a zbylá dvě (Jana Filipa a Ivany Janů) jen proti jeho odůvodnění. Soudci namítají zejména rozpornost nálezu s již zmíněnými principy právní jistoty a předvídatelnosti práva. Mírně odlišná je v tomto smyslu argumentace obsažená v odlišném stanovisku soudkyně Ivany Janů.⁸⁶

⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, str. 47, ISBN 978-80-87576-64-9

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 13/12 [č. 126/2013 Sb. nálezů a usnesení]

⁸⁶ Odlišné stanovisko Ivany Janů k odůvodnění nálezu podle ustanovení § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

Ta zejména upozornila na značnou liberalizaci v oblasti nakládání s drogami, ke které vydáním vládního nařízení došlo. Dle jejího názoru soudy v minulosti užívané pokyny orgánů činných v trestním řízení a potažmo i judikatura vytyčily pro množství větší než malé nižší, a někdy podstatně nižší, gramážové hranice než jaké stanovilo vládní nařízení č. 467/2009 Sb. Svůj názor ilustrovala na příkladu metamfetaminu, jehož množstevní hranice stanovená vládním nařízením má být oproti hranici obsažené v Pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 6/2000 čtyřnásobně vyšší. Takové tvrzení však vychází z nesprávného pochopení tabulky gramážových hodnot obsažené v předmětném nařízení. Nesprávnost v odlišném stanovisku prezentovaného názoru byla konstatována i trestním kolegiem Nejvyššího soudu, a to ve sjednocujícím stanovisku, sp. zn. Tpjn 301/2013 (o sjednocujícím stanovisku bylo pojednáno výše, v kapitole zabývající se množstvím a rozsahem drogy). Ze zde uvedené srovnávací tabulky je zřejmé, že k výraznější změně hraničního množství OPL došlo „jen“ u THC, a to zvýšením předmětné hranice na pětinašobek hodnoty uvedené v pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně z roku 2008. I tato jediná výraznější změna, ke které vláda v nařízení č. 467/2009 Sb. přistoupila, však nebyla učiněna na základě zákona či v jeho mezích a nebyla konec konců ani dostatečně odůvodněna. Názor vyjádřený Ivanou Janů je proto z velké části nadále relevantní.

V souvislosti se shora uvedeným stanoviskem, dle kterého není možné definici množství většího než malého OPL ponechat podzákonnému právnímu předpisu, je třeba upozornit na skutečnost, že rovněž ustanovení § 289 odst. 3 trestního zákoníku odkazuje na vládní nařízení, a to ve zcela identickém případě jako činil částečně zrušený odst. 2. Oproti definici množství většího než malého OPL odkazuje odst. 3 na definici téhož množství rostlin a hub obsahujících OPL dle § 285.

5. Závěr

Drogová kriminalita představuje pro českou společnost bezesporu palčivý problém. Z vysoké míry zneužívání drog, snadné dostupnosti návykových látek a z toho vyplývající vysoké četnosti drogové trestné činnosti je zřejmé, že se dosud nepodařilo najít vhodný recept, jenž by soudobý trend zastavil. Česká republika se v rámci Evropské unie řadí mezi země s nejméně výraznějšími uživatelskými základnami sestávajícími z mladistvých i dospělých osob. Z meziročních výzkumů prováděných v rámci České republiky je navíc zřejmé, že počet uživatelů drog neklesá. Byť v posledních letech nedochází v oblasti užívání drog k dramatickým výkyvům a lze spíše konstatovat, že situace je stabilní, není současný stav nikterak uspokojivý. Z Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2015 zveřejněné koncem loňského roku Národním monitorovacím střediskem pro drogy a závislosti vyplývá, že zkušenost s nelegální drogou má v České republice každý třetí student mladší šestnácti let. Ačkoli se v naprosté většině jedná o „měkké“ drogy, jmenovitě pak konopné látky, je toto číslo alarmující. Při vědomí negativních dopadů zneužívání návykových látek na celou společnost, je zjevně v zájmu každého jednotlivce věnovat problematice drogové kriminality zvýšenou pozornost. Zabezpečit ochranu společnosti před zneužíváním návykových látek a s tím související kriminalitou je však předně úkolem orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. S ohledem na šíři a mnohost aspektů, kterými lze na drogovou problematiku nazírat, nebylo v silách autorky pojmout drogový problém komplexně, tj. zejména v celospolečenském, historickém a mezinárodně-komparativním kontextu, nýbrž bylo nutné soustředit se striktně na oblast práva. Pro svou práci autorka zvolila oblast práva trestního.

Práce zmapovala současnou situaci drogové trestněprávní legislativy, podrobila ji komparaci s předchozí právní úpravou a zejména vytyčila nejasnosti provázející výklad některých legislativních pojmů. Rovněž byly analyzovány změny, jež v oblasti drogové legislativy proběhly v uplynulých pěti letech, a které významně ovlivnily její další směřování a výklad. V první kapitole byl čtenář seznámen s rozličnými zákonnými definicemi zkoumaného předmětu (tj. nelegálními návykovými látkami) a s ním související problematikou. Následovalo podrobné pojednání o české právní úpravě tzv. drogových trestných činů. Stranou však nezůstal mezinárodní kontext, jenž je pro českou úpravu bezesporu zásadní. V úvodu avizovaným cílem práce bylo postihnout

vývoj české právní úpravy jako celku, jakož i vývoj jednotlivých právních termínů, které jsou pro oblast drogové trestné činnosti určující. Pozornost byla věnována formulaci nyní i dříve účinných trestních (i mimotrestních) zákonů a dále zejména příčinám, jež vedly zákonodárce ke změně právní úpravy (a to jak v rámci rekodifikace trestního práva hmotného, tak i v rámci následně přijatých novel jednotlivých právních předpisů).

Autorka pojednala o jednotlivých modalitách nakládání s drogami vymezených v rámci skutkových podstat tzv. drogových trestných činů, a to včetně interpretačního překryvu pojmů „výroba“ OPL a „pěstování“ rostliny obsahující OPL, na jejichž vzájemném vztahu dosud neexistuje úplná shoda. Významná část práce byla věnována termínům vymezujícím množství drogy, resp. rozsah spáchání trestného činu, s nimiž trestní zákoník (a dříve i trestní zákon) velmi často operuje. Lze konstatovat, že ačkoli interpretační vývoj předmětných pojmů není dosud ukončen, je patrná snaha objasnit a stabilizovat jejich výklad tak, aby bylo výsledné řešení po všech stránkách ústavně souladné. Úsilí v tomto smyslu vyvinula jak moc soudní, která dříve a opětovně i nyní předmětné pojmy (více či méně jednotně) interpretuje, tak i moc zákonodárná, resp. výkonná, jež uvedenou problematiku řešila prostřednictvím vládního nařízení, později Ústavním soudem zrušeného.

Velký důraz kladla autorka na aplikační praxi vyjádřenou v soudních rozhodnutích. Vyzdvížena byla zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 18/2007 Sb. rozh. tr., č. 1/2015 Sb. rozh. tr., č. 52/2008 Sb. rozh. tr., č. 44/2013 Sb. rozh. tr. a zejména č. 15/2014 Sb. rozh. tr. Tato rozhodnutí byla citována a dále komentována. Ve snaze seznámit čtenáře s vývojem předmětné judikatury nikoli jen povrchně, zmínila mnohdy autorka i rozhodnutí již překonaná, tj. z hlediska současného právního stavu neaktuální. Nastínění úplného vývoje soudního rozhodování umožnilo čtenáři zevrubněji pochopit probírané téma a zčásti usnadnilo orientaci v současné právní úpravě. Výše uvedené doplňují názory autorů z řad akademické obce a odborné veřejnosti, která se k jednotlivým specifickým vyjádřila v citovaných člancích a sbornících.

Ačkoli nebylo účelem práce vymezit jednotlivé návykové látky z hlediska jejich složení či účinků, zvláštní pozornost byla věnována konopným drogám, tj. konopí. Lze konstatovat, že právní úprava konopí vzbuzuje určité kontroverze, a to jak z hlediska jeho léčebného, tak i rekreačního užití. Z textu práce je zřejmé, že konopí, resp. jeho

společenskou nebezpečnost, vnímá oproti jiným návykovým látkám poněkud odlišně i zákonodárce, když v rámci některých skutkových podstat trestných činů vyjímá konopí z přísnějšího režimu postihu. Ohledně účinků konopí a související kriminalizace jeho držení a pěstování se vedly, vedou a pravděpodobně ještě budou vést diskuze. Otázka možné úplné legalizace konopí je opětovně debatována laickou i odbornou veřejností. Ačkoli výsledek předmětných debat nelze s jistotou předpovědět, je zjevné, že již nyní reálně dochází k liberalizaci právní úpravy v této oblasti. Snížení trestní sazby trestu odnětí svobody, diferenciací „měkkých“ a „tvrdých“ drog, jakož i legalizace tzv. léčebného konopí jsou toho jasnými důkazy. I přestože zákonodárce svolil k částečné legalizaci konopí, není dle názoru autorky otázka úplné legalizace konopí aktuální. Na rekreační užívání konopí je bez dalšího nahlíženo negativně, a to jak státními orgány, tak i naprostou většinou nestátních organizací. Poněvadž autorka zastává názor, že drogy všech typů spíše snižují kvalitu lidského života, než že by ji zvyšovaly, legalizaci užívání konopných drog rovněž odmítá.

V souvislosti se změnami právní úpravy tzv. drogových trestných činů lze konstatovat, že vyjma zásahu Ústavního soudu z roku 2013 je tato poměrně stabilní. Ačkoli v rámci rekodifikace trestního práva hmotného došlo k několika podstatným změnám, nejednalo se o novely, jež by šly proti dosavadnímu pojetí postihu drogové trestné činnosti. Konkrétnějšího usměrnění ve smyslu shora zmíněné liberalizace, se dostalo konopným drogám.

Lze konstatovat, že státní orgány vnímají zvýšené riziko, které drogová kriminalita přináší, a jsou si vědomy i ne zcela uspokojivého stavu české legislativy, resp. její reálné funkčnosti a vymahatelnosti, na niž tato práce upozorňuje. Za účelem zefektivnění účinnosti aktuálně platné právní úpravy je třeba nejprve sjednotit soudní výklad klíčových právních pojmů tak, aby státní orgány ani soukromé osoby nežily v nejistotě ohledně trestnosti či beztrestnosti určitého jednání. Ačkoli je z práce zřejmé, že (zejména) Nejvyšší soud projevuje snahu o sjednocení výkladu zákona, a to i s ohledem na mezinárodní závazky, když prostřednictvím sjednocujících stanovisek poskytuje autoritativní výklad sporných otázek, ne vždy je výsledek této snahy zcela uspokojivý. I přesto však lze uzavřít, že interpretační vývoj mnoha shora vyčtených stinných míst zkoumané právní úpravy má správný směr a i přes občasnou překotnost a nepřehlednost v budoucnu dojde k jeho stabilizaci.

Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů

Monografie

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 3. vyd. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-64-9.

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011, ISBN 978-80-87212-92-9.

KALINA, Kamil a kolektiv autorů. Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup, Praha: Úřad vlády ČR, 1. vydání, 2003, ISBN: 80-86734-05-6.

NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol. Trestní právo hmotné: 1. Obecná část. 5. vydání. ASPI, a. s., Praha, 2007.

SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel a kolektiv autorů. Trestná činnost spojená s užíváním drog a formy jejího řešení. Právní aspekty trestního postihu drogové kriminality a lékařský přístup ke zneužívání drog. Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, svazek 65, 2002

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012.

ZÁBRANSKÝ, Tomáš. Drogová epidemiologie (Drug Epidemiology), Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého, 1. vydání, 2003, ISBN: 80-244-0709-4.

ZEMAN, Petr, TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana, ŠTEFUNKOVÁ, Michaela. Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2011, ISBN 978-80-7338-112-7.

ZEMAN, Petr, TRÁVNÍČKOVÁ, Ivana. Možnosti trestní justice v protidrogové politice I. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2007, ISBN 978-80-7338-059-5.

Články

JURÁKOVÁ, Iveta. Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy, 1999, č. 1.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti. Nový trestní zákoník, in: Zaostřeno na drogy 1, 2010, č. 1.

NOVOTNÁ, Jaroslava. Posuzování znaků „větší rozsah“, „značný rozsah“ a „velký rozsah“ v Metodickém návodu Nejvyššího státního zastupitelství k drogovým trestným činům z pohledu státního zástupce v praxi, Trestněprávní revue, 2010, č. 9.

NOVOTNÝ, Oto. Znovu k návrhu nového trestního kodexu. Trestní právo, 2005, č. 3.

PROCHÁZKA Petr, SMUTKA Luboš. Czech Republic as an important Producer of Poppy Seed, Agris On-line Papers in Economics and Informatics, Volume IV., Number 2, 2012.

PÚRY, František, SOTOLÁŘ, Alexandr, ŠÁMAL, Pavel. K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu (dokončení). Právní rozhledy, 1999, č. 11.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného, Bulletin advokacie, 2009, č. 10.

ZEMAN, Petr. Drogové trestné činy podle trestního zákoníku v kontextu formálního pojetí trestného činu. Dny práva - 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition., Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

ZEMAN, Petr, GAJDOŠÍKOVÁ, Hana. Nový trestní zákoník. Změny v postihu (nejen) drogové kriminality. Zaostřeno na drogy 1, Úřad vlády ČR, leden-únor 2010. Praha, ISSN 1214-1089.

ZEMAN, Petr a kol. Vybrané aspekty drogové problematiky z pohledu občanů, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011.

ZEMAN, Petr. Využívání konopí pro léčebné účely z pohledu práva. Revue České lékařské akademie, ČLA, č. 8, Vol. 2012, Praha, ISSN 1214-8881.

ZEMAN, Petr. „Výroba“ konopí z konopí? Trestněprávní revue, 2015, č. 9.

Internetové prameny

www.treaties.un.org

www.czso.cz

www.sakl.cz

www.lecebnekonopi.cz

www.zpravy.idnes.cz

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku

Důvodová zpráva k zákonu č. 273/2013 Sb.

Důvodová zpráva k nařízení vlády č. 458/2013 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 70/2013 Sb.

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2015, Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti

Seznam zkratek

OPL	Omamné a psychotropní látky
Zákon o návykových látkách	Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách
Trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Jednotná úmluva	Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972
Úmluvy	Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961 ve znění Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972, Úmluva o psychotropních látkách z roku 1971 a Úmluva OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988
Přestupkový zákon	Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
Trestní zákon	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Sjednocující stanovisko	Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2013
Novela zákona o návykových látkách	Zákon č. 273/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
Novela zákona o léčivech	Zákon č. 70/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech
Registr	Registr výdajů léčivých přípravků s množstevním omezením
Vyhláška o konopí	Vyhláška č. 236/2015 Sb., o stanovení podmínek pro předepisování, přípravu, distribuci, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití
Původní vyhláška	Vyhláška č. 221/2013 Sb., kterou se stanovují podmínky pro předepisování, přípravu, výdej a používání individuálně připravovaných léčivých přípravků s obsahem konopí pro léčebné použití

Přílohy

Příloha č. 1: Tabulka klasifikující modality protiprávních jednání při neoprávněném nakládání s drogami.

SKUTKOVÁ PODSTATA	LÁTKA	MNOŽSTVÍ	PRO KOHO	USTANOVENÍ TZ	DELIKT	TREST ODNĚTÍ SVOBODY
VYROBÍ, JINAK NAKLÁDÁ	OPL, přípravek obsahující OPL, prekursor, jed	jakékoli	pro sebe i pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
PRODÁ, JINAK JINÉMU OPATŘÍ, PRO JINÉHO PŘECHOVÁVÁ	OPL, přípravek obsahující OPL, prekursor, jed	jakékoli	pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
PŘECHOVÁVÁ	konopí, pryskyřice z konopí, psychotropní látka obsahující jakékoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemická varianta (THC)	menší než malé	pro sebe	-	přestupek	-
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
		větší než malé	pro sebe	§284 odst. 1	trestný čin	až 1 rok
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
	jed nebo jiná OPL než konopí, pryskyřice z konopí, psychotropní látka obsahující jakékoli tetrahydrokanabinol, izomer nebo jeho stereochemická varianta (THC)	menší než malé	pro sebe	-	přestupek	-
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
		větší než malé	pro sebe	§284 odst. 2	trestný čin	až 2 roky
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
PĚSTUJE	konopí	menší než malé	pro sebe	-	přestupek	-
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
		větší než malé (více než 5 rostlin)	pro sebe	§285 odst. 1	trestný čin	až 6 měsíců
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
	houba nebo jiná rostlina obsahující OPL než konopí	menší než malé	pro sebe	-	přestupek	-
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let
		větší než malé (více než 40 hub)	pro sebe	§285 odst. 2	trestný čin	až 1 rok
			pro jiné	§283 odst. 1	trestný čin	1 – 5 let

Shrnutí v českém jazyce

Název práce: Vývoj právní úpravy tzv. drogových trestných činů

Práce analyzuje současnou trestněprávní legislativu v oblasti drogových trestných činů, komparuje ji s dříve účinným kodexem a dále vytyčuje nejasnosti provázející výklad některých souvisejících zákonných pojmů. Zvýšená pozornost je věnována legislativním změnám, ke kterým došlo v uplynulých pěti letech a které podstatně ovlivnily současný stav i budoucí vývoj předmětné právní úpravy. Autorka se zaměřuje především na problematické otázky a sporné momenty související s probíraným tématem. Ve snaze poskytnout čtenáři komplexní náhled na dotčené téma je výklad doplněn o názory autorů z řad akademické obce a odborné veřejnosti. Důraz je kladen na aplikační praxi zejména Nejvyššího soudu, jež hraje při výkladu zákona klíčovou roli. Vedle v současnosti aplikovatelných rozhodnutí je mnohdy citována i tzv. „překonaná“ judikatura. Ta dle názoru autorky napomáhá pochopení současného stavu, neboť seznamuje čtenáře s mnohdy překotným interpretačním vývojem dané problematiky.

Práce je členěna do pěti kapitol. V první kapitole je čtenář uveden do problematiky návykových látek a seznámen s později užívaným pojmoslovím. Druhá kapitola pojednává o právní úpravě v oblasti OPL v mezinárodním, evropském a zejména českém kontextu. Pozornost je věnována trestněprávní úpravě drogové delikvence v právním řádu České republiky, a to jak současně platnému stavu, založenému především trestním zákoníkem, tak i úpravě předchozí, obsažené v trestním zákoně. V menším rozsahu je pojednáno o vnitrostátní právní úpravě mimotrestního charakteru. Třetí kapitola poskytuje vhled do problematiky množství a rozsahu drogy, jež v uplynulých letech doznala mnoha podstatných změn. Ačkoli je množství drogy významným kvalifikačním kritériem při posuzování závažnosti protiprávního jednání, není obsah pojmů „množství větší než malé“, „velký rozsah“, „větší rozsah“ či „značný rozsah“ posuzován orgány činnými v trestním řízení zcela jednotně. Předposlední kapitola analyzuje vybrané změny drogové legislativy, ke kterým došlo v uplynulých pěti letech. Pojednáno je o zásahu Ústavního soudu v roli negativního zákonodárce, o legalizaci léčebného konopí a o dalších legislativních změnách provedených v dotčeném období.

Summary in English

Title: Development of legal regulation of drug related crimes

The thesis analyzes current criminal legislation in the area of drug-related crimes, compares it with previously effective legislation and outlines ambiguities in interpretation of selected legal terms. Increased attention is paid to legislative changes of the past five years which determine the current situation and future legislative development. The author predominantly focuses on problematic issues and challenged provisions related to the discussed topic which she then examines in detail. In order to provide the reader with a full picture of the topic, opinions of academic and professional authorities are presented. Furthermore, judicial practice of mainly Supreme Court is emphasized, as it plays a key role in interpretation of law. Alongside currently applicable court rulings, obsolete judicature is also quoted in order to help the reader understand the background of the legislation and especially its previous precipitous development.

The thesis is divided in five chapters. The first chapter introduces the reader into the topic of addictive substances and defines relevant legal terminology. The second chapter deals with the current legislation in the area of narcotic and psychotropic substances in international, European and especially Czech context. Attention is paid both to current as well as previously effective criminal legislation within the legal system of the Czech Republic, represented by penal codes of 1961 and 2009. The work also deals with non-criminal legislation to a limited extent. The third chapter provides an insight into the amount and extent of drug, an area which has undergone rapid changes in recent years. Although the amount of drug is an important criterion in assessing the gravity of the infringement, terms such as “quantity greater than small”, “large extent”, “greater extent” and “major extent” are not interpreted consistently. The penultimate chapter analyzes changes in drug related legislation over the last five years, including intervention of the Constitutional Court, legalization of therapeutic cannabis and further issues.

Klíčová slova

drogové trestné činy, návykové látky, konopí

Key words

drug crimes, addictive substances, cannabis